

NORGES HØYESTERETT

Den 29. juni 2007 avsa Høyesterett dom i

HR-2007-01184-A, (sak nr. 2007/517), straffesak, anke,

I

Den offentlige påtalemyndighet (riksadvokat Tor-Aksel Busch)

mot

1. A (advokat Øystein Storrвик – til prøve)
2. B (advokat Morten Furuholmen – til prøve)
3. C (advokat John Christian Elden)
4. D (advokat Harald Stabell)
5. E (advokat Marius O. Dietrichson – til prøve)
6. F (advokat Trygve Staff)
7. G (advokat Knut Smedsrud – til prøve)
8. H (advokat Erik Lea – til prøve)
9. I (advokat Bent Endresen)
10. J (advokat Johnny Veum – til prøve)

II

1. E (advokat Marius O. Dietrichson – til prøve)
2. I (advokat Bent Endresen)
3. K (advokat Joakim Ronold – til prøve)
4. L (advokat Tor Kjærvik)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (riksadvokat Tor-Aksel Busch)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Øie**: Saken gjelder utmåling av straff for tolv personer som er domfelt for grovt ran eller medvirkning til grovt ran av tellesentralen Norsk Kontantservice AS (NOKAS). Under ranet ble en politiførstebetjent drept. Saken reiser særlig spørsmål om straffennivå

og om betydningen for straffutmålingen av dødsfølgen, av at ranet ble begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, og av tilståelser som kommer sent. For noen av de domfelte reiser den dessuten spørsmål om bruk av forvaring. Saken gjelder videre utmåling av straff for en av de domfelte for grovt ran eller medvirkning til grovt ran av Postens brevseanter.

- (2) Ved tiltalebeslutning utferdiget av Rogaland statsadvokatembeter 6. juli 2005 ble A, B, C, E, F, G, D, H, I, J og M satt under tiltale ved Stavanger tingrett for overtredelse av straffeloven § 268 andre og tredje ledd, jf. § 267 første og tredje ledd, jf. § 60a om grovt ran med døden til følge begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe eller for medvirkning til ranet. Denne posten i tiltalebeslutningen var utferdiget etter ordre fra Riksadvokaten. Grunnlaget var slik:

”Mandag 5. april 2004 ca kl. 0800 på Domkirkeplassen i Stavanger ranet de etter detaljert planlegging tellesentralen Norsk Kontantservice AS (NOKAS). De var iført mørke kjeledresser, skuddsikre vester, hjelmer eller finlandshetter og hansker, og bevæpnet med blant annet AG3 geværer, MP5 maskinpistoler, Zastava automatgevær (modell Kalashnikov), US-karabin og Remington pistol cal 45. Tilnærmet samtidig som tilslaget mot tellesentralen blokkerte de utkjørselen fra Stavanger politistasjon med en stjålet Volvo lastebil som ble satt i brann. Fluktbiler ble plassert i Sørmarka utenfor sentrum. De knuste en glassrute til tellesentralens lokaler ved å slå med slegge, bruke rambukk og skyte mer enn 100 skudd med automatvåpen. Flere ansatte flyktet, og glassplinter og prosjektiler trengte inn i lokalene. Minst syv av ranerne tok seg inn i tellesentralen. Samtidig holdt tre eller fire ranere bevæpnet med automatvåpen og enhåndsvåpen vakt i området ved Domkirkeplassen, hvor et større antall personer og kjøretøyer passerte. De avfyrte en rekke skudd mot politiet og politiets kjøretøyer. En polititjenestemann i sivil og en syklist ble truet med våpen og holdt som gisler for en kortere periode. Operativ uteleder, politiførstebetjent N, ble skutt i hodet med et AG3 gevær av en av ranerne mens han satt i politiets uniformerte kommandobil i Kongsgaten, og døde etter kort tid. Fra Norsk Kontantservice AS tok de ca 56 millioner kroner i norsk og utenlandsk valuta. De forsvant fra Domkirkeplassen i 3 stjålne biler, en Range Rover personbil, en Ford Expedition varebil og en Saab 95 stasjonsvogn, mens de avfyrte flere skudd. I Sørmarka satte de fyr på bilene som var brukt under ranet, og flyktet videre i de parkerte fluktbilene.”

- (3) L og K ble samtidig satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 268 andre ledd, jf. § 267 første og tredje ledd, jf. § 60a om grovt ran eller medvirkning til grovt ran begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Tiltalen overfor L var utferdiget etter ordre fra Riksadvokaten. Grunnlaget var slik:

”Til bruk under planlegging av og/eller forberedelser til det ran som er beskrevet under post I og som skjulested etter ranet, leide A, sannsynligvis i desember 2003, Nedre Dalgate 41 i Stavanger. L var mellommann ved inngåelse av leieavtalen mellom A og huseier I, og han besørget senere deler av leien betalt. Han observerte at boligen ble benyttet til lagring av skytevåpen og ransutstyr forut for ranet og at flere av de som senere sto for gjennomføringen tidvis var i huset. L medvirket til ranet ved å formidle ovennevnte kontakt og betaling, og ved å foreta flere innkjøp og transportoppdrag for en eller flere av ranerne i perioden frem mot ranet, bl.a. slik at de kunne holde seg mer i skjul.”

- (4) Grunnlaget i tiltalen overfor K var slik:

”Etter 5. april 2004 i Stavangerområdet hentet han våpen, blant annet to AG3 geværer, to MP5 maskinpistoler, ett Zastava automatgevær (modell Kalashnikov), en US-karabin og en Remington pistol cal 45, og annet ransutstyr brukt i forbindelse med det ran som er beskrevet under post I. Effektene ble hentet i henhold til avtale med en eller flere av

ranerne, eller noen som handlet på vegne av disse. Avtalen ble inngått før gjennomføringen av ranet. Våpen og annet utstyr brakte han til Drammensområdet, og oppbevarte deler av utstyret om bord på, og i sjøen under, sin båt MS "Gamle Henningsvær" som lå fortøyd ved Svelvik. Våpnene oppbevarte han i en bod på Eik Nedre i Drammen og på bopel i Bråtanveien 8 i Svelvik. Våpen og det øvrige utstyret var i hans besittelse inntil det ble beslaglagt av politiet i forbindelse med flere ransaker i perioden fra 29. september til 15. desember 2004."

- (5) For K var det også subsidiære tiltaleposter, som jeg ikke går nærmere inn på.
- (6) C ble i tillegg til NOKAS-ranet satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 268 andre ledd, jf. § 267 første og tredje ledd, jf. § 60a for grovt ran eller medvirkning til grovt ran av Postens brevsenter begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Grunnlaget var slik:

"Mandag 27. oktober 2003 ca. kl. 2240 i Biskop Gunnerus gate 14 i Oslo, sammen med fem andre personer og etter detaljert planlegging, banet de seg adgang til Postens Brevsenter ved å kjøre en stjålet Chevrolet Tahoe gjennom en stengt kjøreport. De tok seg inn i bygningen og knuste et innvendig spesialvindu i fjerde etasje med slegge og brekkjern. Iført kjeledresser, hansker og finlandshetter og bevæpnet med automatvåpen, blant annet ett Zastava automatgevær (modell Kalashnikov), rettet de våpen mot en rekke av de ansatte og truet dem til å legge seg ned på gulvet. En av de ansatte ble slått i ryggen med en geværkolbe, og en annen ble slått i ansiktet med flat hånd. Minst en av de ansatte ble truet med at han ville bli skutt dersom han ikke gav ranerne penger og han ble ført rundt i loket med våpen rettet mot ryggen. Fra Posten Norge AS borttok ranerne ca. kr. 400.000,- i kontanter. Da to av politiets tjenestemenn kom til stedet løsnet de minst 12 skudd med automatvåpen mot politiet. De tok seg deretter til fots til en perrong på Oslo S der to personer ventet i to stjålne personbiler av type Audi S8 og Audi A6, og kjørte fra stedet i disse. Den ene fluktbilen, Audi S8, ble satt i brann i nærheten av Rundtjern i Østmarka, mens den andre, Audi A6, ble etterlatt ved Krokliveien 15 i Oslo."

- (7) Stavanger tingrett avsa 10. mars 2006 dom med slik domsslutning for straffekravets del:

- "1. A, født 18.09.1975, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267 1. og 3. ledd jfr. § 60a sammenholdt med § 64 1. ledd jfr. Oslo tingretts dom av 03.10.2005 og Oslo tingretts dom av 01.03.2006 til en straff av fengsel i 19 – nitten – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetektsfengsel med til sammen 1.036 – ettusenogtrettiseks – dager, jfr. straffelovens § 60.
2. B, født 08.04.1966, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267 1. og 3. ledd jfr. § 60a til forvaring med en tidsramme på 16 – seksten – år og en minstetid på 10 – ti – år, jfr. straffelovens § 39c nr. 1 jfr. § 39e 1. og 2. ledd. I tidsrammen og minstetiden fragår 916 – nihundreogseksten – dager for utholdt varetektsfengsel, jfr. straffelovens § 60.
3. C, født 02.11.1957, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267 1. og 3. ledd jfr. § 60a og for en overtredelse av straffelovens § 268 2. ledd jfr. § 267, 1. og 3. ledd jfr. § 60a, alt sammenholdt med straffelovens § 62 1. ledd til en straff av fengsel i 17 – sytten – år. Til fradrag i straffen går ut utholdt varetektsfengsel med 652 – sekshundreogfemtiito – dager, jfr. straffelovens § 60.
4. E, født 24.08.1978, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267 1. og 3. ledd jfr. § 60a til forvaring med en tidsramme på 16 – seksten – år og en minstetid på 10 – ti – år, jfr. straffelovens § 39c nr. 1 jfr. § 39e 1. og 2. ledd. I tidsrammen og minstetiden fragår 754 –

syvhundreogfemtifire – dager for utholdt varetektsfengsel, jfr. straffelovens § 60.

5. F, født 11.05.1979, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267 1. og 3. ledd jfr. § 60a til forvaring med en tidsramme på 16 – seksten – år og en minstetid på 10 – ti – år, jfr. straffelovens § 39c nr. 1 jfr. § 39e 1. og 2. ledd. I tidsrammen og minstetiden fragår 345 – trehundreogførtifem – dager for utholdt varetektsfengsel, jfr. straffelovens § 60.
6. G, født 20.05.1980, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267 1. og 3. ledd jfr. § 60a til en straff av fengsel i 15 – femten – år. Til fradrag i straffen går 789 – syvhundreogåttini – dager for utholdt varetektsfengsel.
7. D, født 17.09.1976, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267, 1. og 3. ledd jfr. § 60a, sammenholdt med § 64 1. ledd jfr. Asker- og Bærum tingretts dom av 28.05.2004 og Oslo tingretts dom av 09.05.2005, til en straff av fengsel i 15 – femten – år. Til fradrag i straffen går 524 – femhundreogtjuefire – dager for utholdt varetektsfengsel, jfr. straffelovens § 60.
8. H, født 11.03.1962, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267 1. og 3. ledd jfr. § 60a til en straff av fengsel i 13 – tretten – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetektsfengsel med 617 – sekshundreogsyttent – dager, jfr. straffelovens § 60.
9. I, født 04.06.1975, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267 1. og 3. ledd jfr. § 60a til en straff av fengsel i 15 – femten – år. I straffen tilkommer han fradrag for utholdt varetektsfengsel med til sammen 484 – firehundreogåttifire – dager, jfr. straffelovens § 60.
10. J, født 12.01.1965, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267 1. og 3. ledd jfr. § 60a til en straff av fengsel i 13 – tretten – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetektsfengsel med til sammen 317 – trehundreogsyttent – dager, jfr. straffelovens § 60.
11. M, født 04.01.1971, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. og 3. ledd jfr. § 267, 1. og 3. ledd jfr. § 60a til forvaring med en tidsramme på 16 år og en minstetid på 10 – ti – år, jfr. straffelovens § 39c nr. 1 jfr. § 39e 1. og 2. ledd. I tidsrammen og minstetiden fragår 332 – trehundreogtrettito – dager for utholdt varetektsfengsel, jfr. straffelovens § 60.
12. L, født 01.03.1979, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. ledd jfr. § 267, 1. og 3. ledd jfr. § 60a til en straff av fengsel i 4 – fire – år. I straffen fragår til sammen 12 – tolv – dager for utholdt varetektsfengsel, jfr. straffelovens § 60.
13. K, født 30.09.1948, dømmes for en overtredelse av straffelovens § 268 2. ledd jfr. § 267, 1. og 3. ledd jfr. § 60a til en straff av fengsel i 6 – seks – år. I straffen fragår 577 – femhundreogsyttisju – dager for utholdt varetektsfengsel, jfr. straffelovens § 60.”

- (8) Alle de tiltalte ble følgelig dømt etter tiltalen. Det ble også gitt dom for betaling av en rekke erstatnings- og oppreisningskrav og for inndragning av utbytte og av våpen, våpenutstyr, ammunisjon og diverse utstyr.

- (9) De tiltalte anket over ulike sider av dommen til Gulating lagmannsrett. Påtalemyndigheten anket over reaksjonsfastsettelsen for A, B og C. Dessuten anket to av de fornærmede over oppreisningskravet.
- (10) C søkte om samtykke til å bringe anken direkte inn for Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 8. E tiltrådte søknaden. Høyesteretts kjæremålsutvalg besluttet 24. mai 2006 ikke å gi samtykke til direkte anke.
- (11) Gulating lagmannsrett besluttet 19. juni 2006 å fremme ankene fra de tiltalte som bevisanker samt påtalemyndighetens anke over reaksjonsfastsettelsen. Lagmannsretten avsa 15. februar 2007 dom med slik domsslutning:

- ”1. **A, f. 18.09.75, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a – til en straff av fengsel i 15 – femten – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 965 dager, jfr straffeloven § 60.**
2. **B, f. 08.04.66, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a til – en straff av fengsel i 13 – tretten – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 1258 dager, jfr straffeloven § 60.**
3. **C, f. 02.11.57, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a, og for en overtredelse av straffeloven § 268, annet ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a – sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd – til en straff av fengsel i 14 – fjorten – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 1008 dager, jfr straffeloven § 60.**
4. **E, f. 24.08.78, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a til forvaring med en tidsramme på 12 – tolv – år og en minstetid på 8 – åtte – år, jfr straffeloven § 39c nr. 1, jfr § 39e, første og annet ledd. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 1145 dager, jfr straffeloven § 60.**
5. **F, f. 11.05.79, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a, – til en straff av fengsel i 11 – elleve – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 710 dager, jfr straffeloven § 60.**
6. **G, f. 20.05.80, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a til en straff av fengsel i 11 – elleve – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 1142 dager, jfr straffeloven § 60.**
7. **D, f. 17.09.76, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a – til en straff av fengsel i 8 – åtte – år som særskilt dom, jfr Asker og Bærum tingretts dom av 28.05.04. og Oslo tingretts dom av 09.05.05 jfr strl § 64 første ledd. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 882 dager, jfr straffeloven § 60.**
8. **H, f. 11.03.62, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a til en straff av fengsel i 8 – åtte – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 970 dager, jfr straffeloven § 60.**
9. **I, f. 04.06.75, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a til en straff av fengsel i 8 – åtte –**

år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 837 dager, jfr straffeloven § 60.

10. J, f. 12.01.65, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet og tredje ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a til en straff av fengsel i 11 – elleve – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 659 dager, jfr straffeloven § 60.
11. L, f. 01.03.79, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, jfr § 60a til en straff av fengsel i 3 – tre – år, som en fellesstraff med Asker og Bærum tingretts dom av 24.03.06, jfr straffeloven § 64. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 21 dager, jfr straffeloven § 60.
12. K, f. 30.09.48, dømmes for overtredelse av straffeloven § 268, annet ledd, jfr § 267 første og tredje ledd, til en straff av fengsel i 4 – fire – år. Han tilkommer fradrag for utholdt varetekt med 647 dager, jfr straffeloven § 60.
13. A, B, C, E, F, G, D, H, I, J, L og K dømmes in solidum til å betale erstatning til If Skadeforsikring med kr 51.465 574,-.
14. A, B, C, E, F, G, D, H, I, J, L og K dømmes in solidum til å betale erstatning til Norsk Kontantservice AS (NOKAS) med kr 50.000,-.
15. C dømmes til å betale erstatning til Posten Norge AS med kr 644.450,-.
16. A, B, C, E, F, G, D, H, I og J, dømmes in solidum til å betale forsørgertapserstatning til fordel for O med kr 225.000,-.
17. A, B, C, E, F, G, D, H, I og J dømmes in solidum til å betale oppreisningserstatning til:
  - O, kr 250.000,-
  - P, kr 150.000,-
  - R, kr 150.000,-
18. A, B, C, E, F, G, D, H, I, J, L og K dømmes in solidum til å betale oppreisningserstatning til:
  - S, kr 80.000,-
  - T, kr 80.000,-
  - U, kr 80.000,-
  - V, kr 80.000,-
  - Politibetjent X, kr 30.000,-
19. C dømmes til å betale oppreisningserstatning til:
  - AA, kr 80.000,-
  - BB, kr 80.000,-
  - CC, kr 80.000,-
  - DD, kr 80.000,-
20. A dømmes til å tåle inndragning av beslaglagte våpen, våpentilbehør, ammunisjon og diverse ransutstyr (jfr beslag BB 1-4, BC 1-6, BE og BL), jfr straffeloven § 35, første ledd, jfr § 36, første ledd og 37d første ledd.
21. A dømmes til å tåle inndragning av Euro 13.297,- til fordel for If Skadeforsikring, jfr straffeloven § 34, første ledd, jfr § 37d, annet ledd.

22. **B dømmes til å tåle inndragning av kr 65.450,- og SEK 10.420 til fordel for If Skadeforsikring, jfr straffeloven § 34, første ledd, jfr § 37d, annet ledd.**
23. **B dømmes til å tåle inndragning av ett stk taktelt (jf. beslag Z-11) til fordel for statskassen, jfr straffeloven § 34, andre ledd, jfr § 37d, første ledd.**
24. **C dømmes til å tåle inndragning av kr 65.450,- og Euro 1.755,- til fordel for If Skadeforsikring, jfr straffeloven § 34, første ledd, jfr § 37d, annet ledd.**
25. **I dømmes til å tåle inndragning av kr 8.000 til fordel for If Skadeforsikring, jfr straffeloven § 34, første ledd, jfr § 37d, annet ledd.**
26. **I dømmes til å tåle inndragning av en VW Golf med reg. nr. DJ 43256 til fordel for If Skadeforsikring, jfr straffeloven § 34, andre ledd, jfr § 37d, annet ledd.**

Oppfyllelsesfristen for de borgerlige rettskrav, domsslutningens poster 13-19 er 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen.”

- (12) Lagretten svarte nei på hovedspørsmålet om M var skyldig i grovt ran av NOKAS. Lagmannsretten fant det imidlertid enstemmig utvilsomt at M var skyldig, og besluttet at saken skulle behandles på nytt, jf. straffeprosessloven § 376a. Ny ankeforhandling er foreløpig ikke avholdt.
- (13) K ble ikke funnet skyldig i overtredelse av straffeloven § 60a. De elleve øvrige tiltalte ble domfelt etter tiltalen.
- (14) Domfellelsene kan etter dette oppsummeres slik: Alle de domfelte ble dømt for grovt ran eller medvirkning til grovt ran av NOKAS, jf. straffeloven § 268 andre ledd, jf. § 267 første og tredje ledd. Ti av dem – alle bortsett fra L og K – ble dømt for grovt ran med døden til følge, jf. § 268 tredje ledd. For elleve av de domfelte – alle bortsett fra K – ble det grove ranet ansett for å være begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, jf. § 60a. C ble i tillegg dømt for grovt ran eller medvirkning til grovt ran av Postens brevsenter, begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, jf. straffeloven § 268 andre ledd, jf. § 267 første og tredje ledd, jf. § 60a sammenholdt med § 62 første ledd.
- (15) Påtalemyndigheten har anket til Høyesterett over straffutmålingen for A, B, C, E, F, G, D, H, I og J.
- (16) E og I har anket over lovanvendelsen, saksbehandlingen og straffutmålingen, mens L og K har anket over straffutmålingen.
- (17) Påtalemyndigheten har motanket over straffutmålingen for K.
- (18) B har motanket over lovanvendelsen. C, H og J har motanket over lovanvendelsen, saksbehandlingen og straffutmålingen. F og G har motanket over lovanvendelsen og straffutmålingen.
- (19) I tillegg ble det satt frem begjæringer om ny behandling av noen av de borgerlige rettskrav.

- (20) Ved beslutning av Høyesteretts kjæremålsutvalg 26. april 2007 ble ankene og motankene over straffutmålingen tillatt fremmet. Ankene og motankene for øvrig ble ikke tillatt fremmet. Kjæremålsutvalget besluttet videre at ”(s)traffutmålingen skal prøves på grunnlag av det faktum som er lagt til grunn av lagmannsretten med hensyn til straffbare forhold og hendelsesforløp”.
- (21) Saken for Høyesterett gjelder etter dette:
- Anker fra påtalemyndigheten over straffutmålingen for A, B, C, E, F, G, D, H, I og J,
  - anker over straffutmålingen fra E, I, L og K,
  - motanke fra påtalemyndigheten over straffutmålingen for K og
  - motanker over straffutmålingen fra C, F, G, H og J.
- (22) *Mitt syn på saken*
- (23) Jeg gir først en generell beskrivelse av NOKAS-ranet – basert på det lagmannsretten har funnet bevist. Deretter tar jeg opp noen generelle spørsmål av betydning for straffutmålingen før jeg går over på straffutmålingen for den enkelte domfelte. Under den konkrete straffutmålingen kommer jeg nærmere inn på den enkeltes rolle i ranet. Under straffutmålingen for C gjør jeg dessuten rede for ranet av Postens brevsenter.
- (24) *NOKAS-ranet*
- (25) Frem til mai 2004 holdt Norsk Kontantservice AS (NOKAS) til i Norges Banks lokaler på Domkirkeplassen i Stavanger sentrum. Hovedvirksomheten til NOKAS er å håndtere betydelige mengder kontanter for banker og bankenes næringslivskunder.
- (26) Ranet av NOKAS fant sted om morgenen mandag 5. april 2004, som var begynnelsen på påskeuken. Ranerne ankom Domkirkeplassen i tre biler. Fra ranet begynte ca. klokken 08.00 til ranerne forlot Domkirkeplassen, gikk det omtrent 20 minutter. Elleve mann var direkte involvert i ranet – flere av dem tungt bevæpnet. Lagmannsretten fremhever at ranet ble ”gjennomført nærmest som et militært kommandoraid”. Av ransutbyttet på omkring 57 millioner kroner er omkring 51 millioner kroner ikke kommet til rette.
- (27) For å hindre eller i det minste forsinke politiets utrykning under ranet, parkerte en av ranerne en lastebil i utkjørselen fra politihuset. Han satte fyr på lastebilen og kastet bokser med tåregass mot hovedinngangen til politihuset.
- (28) Anslaget på Domkirkeplassen ble ledet av A. Ranslaget delte seg i tre grupper:
- (29) En gruppe på syv personer rykket inn i bakgården til NOKAS-bygget via hovedinngangen i nabobygget, Handelens Hus. Fra bakgården var det et vindu inn til tellesentralen, og gjennom dette vinduet skulle ranerne ta seg inn. Gruppen besto av A, C, E, G og D, i tillegg til to personer som ikke er parter i ankesaken for Høyesterett. Politiet har etterlyst en person – EE – som man mener er en av de to. Videre er M tiltalt for å ha deltatt under ranet, men som jeg har vært inne på, er skyldspørsmålet ikke rettskraftig avgjort for hans del.

- (30) To personer – F og B – skulle holde vakt ved inngangen til Handelens Hus. Imidlertid ble Fs oppgave under ranet mer å være bindeledd mellom ranerne inne i NOKAS-lokalet og de som sto vakt utenfor.
- (31) To personer – J og FF, som senere er død – tok oppstilling ute på Domkirkeplassen.
- (32) Ranerne var kledd i mørke kjeledresser og støvler og var maskert med balaklavaer eller finlandshetter. Flere hadde mørke briller, og de som skulle stå vakt, hadde også hjelm. Noen hadde skuddsikre og andre hadde stikksikre vester over eller under kjeledressen. Slik fremsto ranerne nærmest som uniformerte, og mange som så dem ute på Domkirkeplassen, trodde de var politifolk.
- (33) Flere av ranerne var tungt bevæpnet med tohåndsvåpen, som Zastava automatgevær, modell Kalashnikov og AG3-gevær, etthåndsvåpen eller begge deler. De hadde store mengder med ammunisjon lett tilgjengelig under hele ranet.
- (34) Da gruppen på syv personer kom inn i bakgården, forsøkte de først å slå inn vinduet med en slegge, deretter med rambukk. Det viste seg at vinduet hadde sikkerhetsglass som ikke lot seg knuse med slagredskap, og ranerne ble forsinket i forhold til tidsskjemaet. A skjøt en rekke skudd med et Kalashnikov-gevær mot vinduet, men heller ikke dette fikk vinduet til å knuse. B ble hentet inn, og han skjøt med et AG3-gevær til ruten kunne slås ut med et par slag og falt ut, nærmest som et teppe. Det ble utløst 113 skudd i bakgården.
- (35) Ranerne rykket deretter inn i tellesentralen og begynte en intens aktivitet med å pakke penger i bager og bære bagene ut i bilene.
- (36) I lokalet innenfor vinduet var det denne morgenen fire ansatte til stede. De oppdaget ranerne idet de kom inn i bakgården og begynte å slå med slegge på vinduet. En eller flere av de ansatte stuet bort paller med penger, slik at ransutbyttet ble mindre enn det kunne ha blitt. Deretter flyktet de opp i bygget.
- (37) Ranerne fikk med seg penger som lå i lokalet, men ikke fra hvelvet; det var stengt med en gitterport. Et betydelig beløp av ransutbyttet på rundt 57 millioner kroner var i tohundrekronesedler.
- (38) Mens ranerne holdt på inne i NOKAS-bygget, kom politiet til Domkirkeplassen. En politibil med politibetjentene X og GG hadde vært ute på oppdrag og var derfor ikke hindret av den brennende lastebilen i utkjørselen fra politihuset. Da de kom kjørende inn på plassen, rettet J våpen mot bilen. Politibetjentene kjørte da inn i Kirkegaten og forlot bilen. De var utstyrt med tjenesterevolvere og tok oppstilling på hver sin side av Hennes og Mauritz-bygget, som også vender ut mot Domkirkeplassen. J og FF hadde på dette tidspunktet trukket seg tilbake til en fluktbil som var plassert ved Mariakirkeruinene.
- (39) Flere personer passerte ranerne som holdt vakt på Domkirkeplassen – til fots eller per sykkel, bil eller buss. De var uvitende om alvoret i situasjonen. Mange trodde det var en øvelse.
- (40) Etter kort tid ble det skuddveksling mellom ranerne ved Mariakirkeruinene og politiet. Ett skudd fra politibetjent X traff J i låret. Kort etter at skuddvekslingen begynte, tok ranerne en syklist som gissel. Politiet avsluttet da sin skyting, mens ranerne fortsatte med å løsne

et betydelig antall skudd. Politibetjent GG opplyste over sambandet mens skytingen pågikk at "(d)e skyde heilt vilt, nå".

- (41) Lagmannsretten har ikke tatt noe sikkert standpunkt til om det var ranerne eller politiet som skjøt først ute på Domkirkeplassen, men har vist til at det uansett var ranerne som startet med massiv skyting i bakgården til NOKAS-bygget.
- (42) I en kort periode ble også politibetjent HH tatt som gissel. Han hadde kommet til Domkirkeplassen med sykkel og forsøkte å få sivile som intetanende oppholdt seg der, i sikkerhet. Mens HH ble holdt i bakken, skjøt B over hodet på ham mot en sivil politibil som var parkert i nærheten, og som det da ikke var noen polititjenestemenn i. HH klarte å komme seg unna da B skiftet magasin.
- (43) Politiførstebetjent N kjørte politiets kommandobil inn Kongsgaten mot Domkirkeplassen. B skjøt flere skudd mot bilens førerside i området rundt og i høyde med billyktene. N rygget da bilen og stoppet opp foran en buss. B har forklart at han så stilte om geværet og siktet mot blålysene på kommandobilen, men at skuddene gikk lavere enn han mente skulle skje. Ett av skuddene gikk gjennom frontruten og traff N i hodet. N mistet øyeblikkelig bevisstheten og døde kort tid etterpå.
- (44) Mens skuddvekslingen pågikk, var ranerne i ferd med å avslutte aksjonen inne i tellesentralen, og baker med penger ble båret ut. Ranerne satte seg i de tre ventende bilene og forlot Domkirkeplassen. Det ble løsnet skudd fra noen av bilene.
- (45) Ranslaget kjørte til Sørmarka for omlasting og videretransport. H ventet på dem der med to biler og hadde inntil da holdt vakt på stedet. En del ransutstyr og bekledning ble lagt i ransbilene, som så ble tent på.
- (46) Ranerne kjørte deretter fra Sørmarka i en fluktrute som var nøye vurdert på forhånd. H og fem av ranerne dro til Nedre Dalgate 41, hvor I hjalp til med å få inn folk, utstyr og pengebager. For øvrig begynte ranerne på arbeidet med å skaffe seg alibi og med å levere tilbake leiebiler.
- (47) K kom til Stavanger to uker etter ranet for å hente utstyr og antakeligvis også ransutbytte.
- (48) A hadde hatt hovedansvaret for planleggingen og forberedelsene til ranet, som var både langvarig og omhyggelig. A bosatte seg høsten 2003 i Skjeneholen i Sandnes. Han vurderte mulighetene for ulike former for kriminalitet og begynte senest tidlig på vinteren 2004 å planlegge ran av NOKAS. Gjennom L fikk han kontakt med en tidligere vokter ved NOKAS, som blant annet hadde god kjennskap til lokalene til tellesentralen og rutinene der. Tidlig i planleggingsfasen spante A på virksomheten i tellesentralen.
- (49) Deltakere i ranslaget ble rekruttert fra kriminelle miljøer på Østlandet og i Sverige. A kjente godt til de fleste av dem, og var venn av flere.
- (50) I forberedelsesfasen støttet A seg særlig til B, som for anledningen hadde bosatt seg i Stavanger i leid leilighet, og til E og F. Også andre deltok under forberedelsene.
- (51) Planen bygget på at ranerne måtte være i stand til å bruke skytevåpen for å sikre rettetten fra åstedet, og behovet for våpen og ammunisjon ble vurdert nøye. Av andre momenter

som har spilt inn i planleggingen, nevner jeg at ranet skulle skje i begynnelsen av påskeuken, hvor bemanningen på politihuset var redusert. As plan inkluderte også det å ta ansatte som gisler eller å true dem til å vise hvor pengene var og låse opp deler av lokalet som eventuelt var avlåst, for eksempel hvelv. Dette var de øvrige deltakerne i ranet innforstått med. Ranerne håpet å kunne få med seg rundt 100 millioner kroner fra tellesentralen.

- (52) Av I leide A leiligheten i Nedre Dalgate 41, bare noen hundre meter fra Domkirkeplassen, som skulle tjene som base eller ”oppleggsleilighet”. Forberedelsene ellers besto blant annet i å spane på politiet, å skaffe våpen, ammunisjon, biler og utstyr og å fastlegge og prøvekjøre fluktruter. Lagmannsretten uttaler at mengden av våpen, ammunisjon og utstyr som ble skaffet var ”langt mer enn det som var nødvendig ’for å skremme politiet fra å aksjonere’. Det var mer rettet mot og forberedelse til at man ville kunne bli beskyttet og for å sikre en retrett”. Av annet utstyr som ble anskaffet, nevner jeg skudd- og stikksikre vester, slegge, rambukk, baker og kjeledresser.
- (53) *Generelle straffutmålingsmomenter*
- (54) Det forhold som etter mitt syn veier tyngst ved straffutmålingen, er at ranerne – tungt bevæpnet – tok kontroll over et område midt i Stavanger sentrum hvor det befant seg mange mennesker, og der utløste en rekke skudd, slik at en polititjenestemann ble drept og mange andre menneskers liv ble satt i fare.
- (55) Særlig alvorlig er dette fordi en viktig del av ransopplegget var å sette politiet ut av spill, dels ved å blokkere utkjørselen fra politihuset, dels ved å skyte mot politifolk som nærmet seg NOKAS-bygget. På denne måten ble politiet både hindret i å beskytte de mennesker som helt plutselig og uforskyldt befant seg i en svært farlig situasjon, og i å stanse ranerne.
- (56) Ranerne skjøt en rekke skudd mot politiet. Ett av skuddene som B avfyrte, fikk den fatale følge at politiførstebetjent N ble skutt og drept. N var da forholdsvis langt borte fra der ranerne var – i ferd med å rygge kommandobilen – og var ingen direkte trussel mot gjennomføringen av ranet. Dødsfølgen veier tungt ved straffutmålingen.
- (57) Også andre politifolks liv ble satt i fare i skuddvekslingen mellom ranerne og politiet. Jeg peker dessuten på den farlige situasjonen som oppsto da B holdt politibetjent HH ned i bakken mens han selv skjøt med AG3-gevær mot en sivil politibil.
- (58) Svært alvorlig ser jeg også på at ranerne skjøt en rekke skudd med vidtrekkende våpen fra et område midt i Stavanger sentrum hvor mange mennesker oppholdt seg eller passerte. Ranerne var kledd slik at mange som så dem, trodde at det gjaldt en politiøvelse. Slik fungerte mange mennesker nærmest som levende skjold mellom ranerne på plassen og politiet – uten at de oppfattet det farlige i situasjonen og kom seg i sikkerhet. Ranerne tok også en forbipasserende person som gissel mens skuddvekslingen mellom ranerne og politiet pågikk. Politiet sluttet da å skyte, mens ranerne fortsatte.
- (59) 113 skudd ble avfyrt mot vinduet i tellesentralen. Flere skudd gikk gjennom ruten og inn i lokalet bak. Ranerne kunne ikke vite sikkert om det fortsatt befant seg personer i rommet, som kunne bli truffet, for eksempel om noen hadde kastet seg ned på gulvet.

- (60) Av ytterlige objektive straffutmålingsmomenter trekker jeg frem det store antallet ranere og medvirkere. Minst 15 personer var involvert, elleve av dem til stede på Domkirkeplassen. Betydningen av at ranet ble begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, kommer jeg tilbake til i et eget punkt.
- (61) Selv om størrelsen på ransutbyttet ikke alene kan være avgjørende for straffenivået, er det ikke uvesentlig at ranerne fikk med seg omkring 57 millioner kroner. Dersom de ansatte ikke hadde stuert bort paller med penger, kunne utbyttet ha blitt langt større. Ranerne hadde forhåpninger om at utbyttet kunne bli opp mot 100 millioner kroner. De har vært lite villige til å opplyse hvor utbyttet har tatt veien, og 51 millioner kroner er ikke kommet til rette.
- (62) Jeg vektlegger også at det som ledd i forberedelsene til ranet ble begått en rekke straffbare handlinger som tiltalebeslutningen ikke tar opp i seg, og som Riksadvokaten har opplyst heller ikke vil bli gjort til gjenstand for strafforfølgning, blant annet biltyverier.
- (63) På den subjektive side legger jeg særlig vekt på ranernes massive gjennomføringsvilje – deres sterke ransforsett. Gjennomføringsviljen kom dels til uttrykk ved den langvarige og grundige planleggingen og de omfattende forberedelsene, som blant annet innbefattet bruk av innsideinformasjon fra en vokter, spaning på NOKAS og politiet og anskaffelse av betydelige mengder våpen og ammunisjon, dekkleilighet og to boliger, flere biler og mye annet utstyr. Gjennomføringsviljen kom også til uttrykk ved at ranerne ikke ga seg da de møtte betydelig motstand under selve ransanslaget – både da vinduet inn til tellesentralen vanskelig lot seg knuse, og da væpnet politi kom til Domkirkeplassen og det ble skuddveksling mellom ranerne og politiet.
- (64) Videre viser jeg til at de farlige situasjoner som oppsto, var noe ranerne hadde forutsett kunne skje, og hadde godtatt og beskyttet seg selv mot. Jeg minner her om lagmannsrettens uttalelse om at ranerne – med våpen, ammunisjon og verneutstyr, som skudd- og stikksikre vester samt hjelmer – hadde utstyrt seg som forberedelse på at de ”ville kunne bli beskyttet og for å sikre en retrett”. Videre er det av betydning at dødsfølgen ifølge lagmannsretten lå i ”det øvre skikt av hva man ’kunne innse’ av følger”.
- (65) Jeg vektlegger dessuten at ranerne var beredt til å true ansatte i tellesentralen med våpen eller ta dem som gisler dersom det var nødvendig for å få hånd om penger som var låst inne.
- (66) *I hvilken utstrekning skal det sondres mellom de ulike ransmenn?*
- (67) Blant forsvarerne har det vært en viss uenighet om i hvilken grad det under straffutmålingen skal sondres mellom de ulike deltakerne i ranet ut fra de roller de har hatt og måten de har opptrådt på. Noen av de domfelte har deltatt direkte under ranet mens andre har medvirket. Ikke alle var bevæpnet, et mindretall av ranerne avfyrte skudd, og B alene er direkte ansvarlig for Ns død.
- (68) Jeg tar her utgangspunkt i Rt. 2006 side 1340, som gjaldt straffutmåling ved grovt ran, hvor det i avsnitt 10 heter:

”A har anført at straffen er for streng sammenlignet med den straffen som er utmålt for C, og at det ved straffutmålingen bør skilles klarere mellom den utførende handling i forbindelse med ranet og den medvirkerrollen han har hatt i saken. Heller ikke på dette

punkt kan det etter min mening reises innvendinger mot lagmannsrettens straffutmåling. Gjennomføringen av et ran av den karakter som denne saken gjelder, vil ofte bero på et samvirke mellom flere aktører, men der hvert ledd har betydning for at ranet skal lykkes. Når man har medvirket til transport både i forkant av ranet og til flukten umiddelbart etterpå, slik A har gjort, kan det bare i begrenset grad åpnes for en differensiering i straffutmålingen i forhold til de som har stått for selve utførelsen.”

- (69) Dette utgangspunktet er også treffende i den foreliggende sak: Alle de domfelte har hatt oppgaver i et felles opplegg og må – så langt de nødvendige skyldkrav er oppfylt – sammen bære ansvar for fellesskapets handlinger. For eksempel må alle de av ranerne som kunne ha innsett muligheten av dødsfølgen – alle bortsett fra K og L – ta et medansvar for at N ble drept. De må også ta et fellesansvar for de øvrige farlige situasjoner som oppsto.
- (70) Dette innebærer imidlertid ikke at straffen – i en sak som denne, hvor vi vet hvilken rolle den enkelte deltaker har hatt – må bli den samme for alle dem som dømmes etter de samme straffebud og straffalternativer, uansett hvilke følger de har forårsaket og hvilke farlige situasjoner de har skapt. B, som forsettlig skjøt mot kommandobilen hvor N satt, må få et merkbart tillegg i straffen for å ha forårsaket Ns død selv om han ikke er dømt for å ha utvist forsett i forhold til dødsfølgen. På tilsvarende måte må straffen skjerpes sammenlignet med de øvrige deltakere for de av ranerne som skapte farlige situasjoner – særlig ved å skyte – selv om ingen ble truffet. I første rekke gjelder dette for B og J, men også for A. Også det i seg selv å bære våpen uten å utløse skudd, er et skjerpende moment, om enn av mindre tyngde enn om våpenet hadde vært brukt.
- (71) Motsatt må K og L, som ikke skal straffes for dødsfølgen, få vesentlig lavere straff enn de øvrige.
- (72) *Straffeloven § 60a*
- (73) Lagmannsretten har funnet det bevist at det grove ranet er utført som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, og at vilkårene for å skjerpe straffen etter straffeloven § 60a er oppfylt for alle deltakerne i ranet bortsett fra K. Ranernes tilknytning til gruppen varierer imidlertid.
- (74) A er hovedmannen; han ledet organisasjonen. I en tidlig fase var hans nære venn, II, aktivt med under forberedelsene til NOKAS-ranet. II ble imidlertid skutt og drept i februar 2004.
- (75) Lagmannsretten har funnet det bevist at iallfall også B, E og F var medlemmer av den organiserte kriminelle gruppen. De fremstilles som gruppens indre kjerne – som A særlig støttet seg til under planleggingen og forberedelsene, og som også selv bidro aktivt, blant annet ved å skaffe utstyr. Etter lagmannsrettens syn tyder dessuten mye på at ytterligere en eller to andre personer, som ikke er tiltalt, var deltakere i den organiserte kriminelle gruppen og hadde sentrale roller under planleggingen og forberedelsene og ved transport av penger og utstyr fra Stavanger-området til Østlandet.
- (76) De øvrige domfelte som § 60a kommer til anvendelse for, har lagmannsretten ikke funnet bevist var medlemmer av den organiserte kriminelle gruppen. De var imidlertid alle klar over at ranet ble utført som ledd i virksomheten til en slik gruppe. Flere av dem var nære venner av A eller kjente ham godt, særlig D.

- (77) I forarbeidene til § 60a er det fremhevet at organisert kriminalitet er svært samfunnsskadelig og bør slås hardt ned på, se Ot.prp. nr. 62 (2002-2003) side 50. Jeg viser også til Rt. 2007 side 399, hvor det er uttalt at den omstendighet at den domfelte hadde ledet et kriminelt nettverk for innførsel og omsetning av narkotika, måtte "tillegges vesentlig vekt i skjerpende retning".
- (78) Betydningen av at en forbrytelse er begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, vil kunne variere etter forbrytelsens art, organisasjonens størrelse og styrke og de nærmere omstendigheter. Ved ran vil den organiserte kriminelle gruppe ofte gi en særlig slagkraft ved forberedelsene og gjennomføringen. Dette er godt synlig i den foreliggende sak, hvor det var mange oppgaver både før, under og etter ranet. Ved ran av denne typen – av lagmannsretten karakterisert som noe lignende et militært kommandoraid – er det også særlig viktig med erfaring og kommandolinjer.
- (79) På denne bakgrunn må det for de elleve som § 60a kommer til anvendelse for, etter mitt syn tillegges vesentlig vekt i skjerpende retning at NOKAS-ranet er begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe.
- (80) Noen av forsvarerne har pekt på en uttalelse i Ot.prp. nr. 62 (2002-2003) side 52, hvor det heter "at det ofte ikke vil være naturlig å skjerpe straffen for den mer perifere persongruppen". Ingen av dem som omfattes av § 60a i den foreliggende sak, har imidlertid en slik perifer tilknytning som forarbeidene sikter til. En annen sak er at straffskjerpelsen for den enkelte vil variere etter hvilken tilknytning han har til den kriminelle organisasjon.
- (81) *Betydningen av tilståelse og av å gi opplysninger om andres deltakelse i ranet*
- (82) Flere av de domfelte har tilstått, men de nærmere forhold rundt tilståelsene varierer. Noen tilsto under etterforskningen, noen i tiden mellom behandlingen i tingretten og lagmannsretten, og noen tilsto først under ankeforhandlingen i lagmannsretten. Det varierer også hvor uforbeholdne tilståelsene er. Et fellestrekk er imidlertid at det forelå tunge bevis mot de tiltalte på det tidspunktet de tilsto.
- (83) Når den siktede har gitt en uforbeholden tilståelse, plikter retten å ta det i betraktning ved straffutmålingen, jf. straffeloven § 59 andre ledd. Men det er opp til rettens skjønn om og eventuelt i hvilken grad tilståelsen skal tillegges vekt.
- (84) For at § 59 andre ledd skal komme til anvendelse, må tilståelsen være uforbeholden. Men også den som har gitt en forbeholden tilståelse, kan gis fradrag i straffen etter alminnelige straffutmålingsprinsipper. Spørsmålet om § 59 andre ledd kommer direkte til anvendelse, har størst betydning dersom det er på tale å senke straffen under minstestrafen eller idømme en annen type straff enn straffebudet gir anvisning på, noe som ikke er aktuelt i den foreliggende sak. Slik saken ligger an, finner jeg ikke grunn til å gå nærmere inn på hva som skal til for at en tilståelse er uforbeholden.
- (85) Om den nærmere vurderingen av om straffen skal settes ned, heter det i Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) side 44:

"Viktige momenter vil her være hvilken betydning tilståelsen har hatt for fornærmedes situasjon, og hvor stor prosessøkonomisk gevinst den har medført. Dette vil igjen bero

på en rekke forhold, for eksempel på hvilket stadium av saken tilståelsen kommer og hvilken betydning tilståelsen har for oppklaringen av saken. Videre bør retten ta i betraktning hvilken betydning det vil få for effektiviteten av straffebudet hvis straffenivået reduseres i tilståelsessakene.”

(86) Som fremhevet av arbeidsgruppen som foreslo utmålingsbestemmelsen i § 59 andre ledd, gjengitt på side 38–39 i proposisjonen, er det for eksempel stor forskjell på en uforbeholden tilståelse som kommer uoppfordret i første politiavhør, og en tilståelse som først foreligger under hovedforhandlingen – eller ankeforhandlingen – etter at den siktede innser at bevismaterialet mot ham er overveldende.

(87) Det heter nærmere om hensynet til den fornærmede og de prosessøkonomiske hensyn i arbeidsgruppens rapport, gjengitt i proposisjonen side 33:

”Også hensynet til offeret kan tilsi at en siktet som avgir en uforbeholden tilståelse, bør få mildere straff enn en siktet som ikke legger kortene på bordet. Særlig gjelder dette i sedelighetssaker, fordi både etterforskningen og hovedforhandlingen er vesentlig mindre belastende for fornærmede i tilståelsessaker. ...

Prosessøkonomiske hensyn taler med tyngde for å gi en vesentlig «rabatt» ved straffutmålingen for siktede som tilstår. En tilståelsessak krever betydelig mindre etterforskning enn en sak der skyldspørsmålet er bestridt, og påtaleavgjørelsen blir enklere og derved mindre arbeidskrevende. Iretteføringen krever færre ressurser for domstolene og påtalemyndigheten både ved at behandlingsmåten kan bli enklere (forhørsrettspådommelse istedenfor hovedforhandling) og ved at bevisførselen blir vesentlig mindre omfattende.”

(88) Arbeidsgruppen trekker også frem følgende hensyn, gjengitt på side 33 i proposisjonen:

”Kriminalpolitisk synes det riktig å ha et strafferettssystem som gir den som har begått en straffbar handling, en oppfordring til å ta ansvaret for denne. En slik oppfordring gis best i form av redusert straff; det er ikke akseptabelt å skjerpe straffen for mistenkte som benytter sin rett til ikke å forklare seg eller som velger å forklare seg uriktig eller ufullstendig.”

(89) Departementet viser på side 36 særlig til hensynet til den fornærmede og prosessøkonomiske hensyn, men slutter seg også mer generelt til arbeidsgruppens vurderinger.

(90) Jeg viser også til Rt. 2005 side 314, hvor det i avsnitt 17 er uttalt følgende:

”Etter mitt syn har det også ei viss vekt ved vurderinga at ein person vedstår seg det han har gjort, og med det gir eit grunnlag både for ein reaksjon frå samfunnet og for at han kan kome vidare for eigen del.”

(91) Dette er jeg enig i.

(92) Mange av de som har tilstått i NOKAS-saken, har tilstått sent i saksforløpet, etter å ha tatt inn over seg at bevisene mot dem var sterke. Flere av dem prøvde først ut andre forklaringer og noen også falske alibier. Den prosessøkonomiske betydningen av disse tilståelsene er svært begrenset. Hensynet til de fornærmede og i noen grad til verdien av å ta ansvar for de handlinger en har begått, kan derimot begrunne strafferabatt også for slike tilståelser.

- (93) Jeg kommer nærmere inn på betydningen av de ulike tilståelsene ved fastsettelsen av straffen for den enkelte domfelte. Generelt nevner jeg imidlertid at det etter mitt syn svekker betydningen av tilståelsene at NOKAS-ranerne har vært lite villige til å forklare seg om hvor 51 millioner kroner av ransutbyttet har tatt veien.
- (94) Straffutmålingsregelen i § 59 andre ledd gjelder bare tilståelse om egne forhold, ikke forklaring om andres roller. Men det følger av alminnelige straffutmålingsprinsipper at det også kan gis fradrag i straffen for den som gir opplysninger om andres forhold, se blant annet Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) side 37–38. Både hensynet til å oppklare alvorlig kriminalitet og prosessøkonomiske hensyn tilsier dette. Jeg viser her særlig til følgende uttalelse fra arbeidsgruppen, gjengitt i proposisjonen side 37:
- ”I flere typer saker – hvor etterforskningen støter på særlige problemer – vil det kunne ha vesentlig betydning for muligheten til oppklaring og iretteføring at en siktet kan motiveres til å bidra med opplysninger. ... Den beste motivasjonen vil være en begrunnet utsikt til å få en reduksjon i egen straff. Særlig aktuelt er dette i narkotikasaker og ved annen organisert eller grenseoverskridende kriminalitet. En siktet som forklarer seg om andres forhold, kan i slike saker lett utsette seg for fare for hevnaksjoner. Dette bør kompenseres i form av redusert straff.”**
- (95) Disse hensyn gjør seg gjeldende med tyngde i NOKAS-saken. Kodeksen i miljøet gikk ut på ikke å gi opplysninger til politiet – særlig ikke om andres forhold. Det er en åpenbar belastning å bryte kodeksen. Samtidig kan det være av stor generell betydning nettopp i saker som NOKAS-saken at politiet får opplysninger. Det tilsier en betydelig strafferabatt for den som har gitt opplysninger av ikke uvesentlig betydning – og særlig for dem som ga opplysninger om hvem som skjøt og drepte N.
- (96) *Nivået*
- (97) For grovt ran med døden til følge, som alle de dømte bortsett fra K og L er funnet skyldig i, er lengstestrafen fengsel i 21 år. Siden dette er lovens strengeste straff, får ikke anvendelsen av straffskjerpingsregelen i straffeloven § 60a noen selvstendig betydning for lengstestrafen. Men som jeg tidligere har nevnt, har bestemmelsen vesentlig betydning for utmålingen av straff innenfor strafferammen.
- (98) For K er lengstestrafen fengsel i 12 år, mens den er fengsel i 17 år for L.
- (99) Et sentralt spørsmål under prosedyren har vært om rettspraksis kan gi holdepunkter for fastsettelsen av straffenivået i den foreliggende sak. Advokat Elden har, som felles talsmann for de domfelte på dette punkt, vist til at ran uten dødsfølge ofte straffes med fengsel mellom tre og fire år, og at dommer på syv til ni års fengsel for ran med døden til følge må anses som strenge. Han har videre pekt på at det er en markert forskjell i utmålt straff for forsettlig drap begått under ran og for ran med døden til følge.
- (100) Riksadvokaten har fremholdt at gjeldende rettspraksis gir helt begrenset veiledning. Selv uten dødsfølgen skiller ranet seg fra alle andre ran som har vært gjennomført i Norge. Hele rettssamfunnet ble utfordret da politiet ble satt ute av stand til å beskytte borgerne mot de livsfarlige situasjonene som oppsto. Ranerne gikk over en grense som må gi seg et betydelig utslag straffutmålingsmessig.

- (101) Slik jeg ser det, har det aldri tidligere vært gjennomført ran i Norge som kan sammenlignes med NOKAS-ranet, og det foreligger derfor ikke direkte overførbare rettspraksis. Riktignok har det vært ran med enkeltelementer som er sammenlignbare, men NOKAS-ranet representerer noe nytt når man ser omfang, bevæpning, gjennomslagskraft og gjennomføringsvilje under ett. I tillegg kommer at ranet i så stor grad er preget av å være begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Etter mitt syn gir følgelig den foreliggende rettspraksis liten veiledning for utmålingen av straffen i den foreliggende sak. Jeg nøyer meg derfor med å omtale de dommer som er trukket sterkest frem i prosedyren:
- (102) Oddasaken i Rt. 1985 side 124 gjaldt blant annet et ran med døden til følge begått under særdeles skjerpene omstendigheter. Ranet – overfor et eldre søskenpar – hadde blitt gjennomført på en hensynsløs og brutal måte. Den ene av søsknene døde, den andre ble varig invalid. Straffen ble satt til fengsel i ni år. I formildende retning ble det imidlertid lagt vekt på de domfeltes forholdsvis unge alder, og på at ranet utviklet seg på en annen måte enn de hadde regnet med. Jeg tilføyer at våpenbruk og voldsutøvelse bedømmes strengere i dag enn i 1985.
- (103) Torpsaken i Rt. 1995 side 1738 gjaldt blant annet tre grove ran, et forsøk på ran og et drapsforsøk overfor en politimann som var tatt som gissel etter ran av et postkontor. Drapsforsøket besto i at raneren holdt en usikret pistol i 20 minutter mot politimannens hode mens han truet med å drepe hvis han ikke innen en viss frist fikk et fly stilt til disposisjon samt et pengebeløp. Etter anke fra den domfelte fant Høyesterett at straffen på fengsel i 15 år, som lagmannsretten hadde fastsatt, ikke var for streng.
- (104) I Rt. 2005 side 83 ble et grovt ran begått av to ransmenn. Den ene av dem drepte ransofferet med øks på en grusom måte mens den andre oppholdt seg i et annet rom. Drapsmannen ble dømt til fengsel i 18 år for drap og grovt ran, mens den andre raneren ble dømt for grovt ran med døden til følge til en straff av fengsel i fem år. Ved utmålingen av straffen for dødsfølgen ble det lagt vekt på at medraneren ikke hadde hatt mulighet til å gripe inn og stanse drapet, og at han – selv om han kunne innse muligheten av dødsfølgen når han visste at den andre hadde med øks – ikke kunne innse at døden skulle bli voldt med en slik grad av brutalitet og ”overskuddsvold”.
- (105) I Rt. 2007 side 399, som gjaldt organisert innførsel og salg av betydelige kvanta amfetamin, jf. straffeloven § 162 tredje ledd første punktum, jf. § 60a, ble lederen av den kriminelle gruppen i Norge idømt fengsel i 16 år. NOKAS-ranet har det til felles med grove narkotikaforbrytelser at mange menneskers liv er satt i fare. Utover dette finner jeg det vanskelig å sammenligne de to typer av forbrytelser.
- (106) De tidligere instanser har ved den nærmere fastsettelse tatt utgangspunkt i den straff domstolene mener at ”den middels NOKAS-raner” burde ha. Tingretten mente at nivået ligger ved 15 år, og lagmannsretten at det ligger ved ti til tolv år. Riksadvokaten har argumentert for at straffen for ”den middels raner” bør være 16 år, mens forsvarerne mener den bør være åtte år med et individuelt tillegg etter straffeloven § 60a.
- (107) For min del finner jeg det mer hensiktsmessig å ta utgangspunkt i den straff hovedmannen – A – bør ha, og fastsette straffen for de andre domfelte i forhold til dette ut fra hver enkelts rolle i ranet og andre individuelle straffutmålingsmomenter.

(108) *Forvaring*

(109) For tre av de domfelte – A, B og E – er det lagt ned påstand om å idømme forvaring, jf. straffeloven § 39c nr. 1. Jeg vil her gjøre rede for vilkårene for forvaring. Den konkrete vurderingen kommer jeg tilbake til under straffutmålingen for den enkelte.

(110) Jeg understreker først at formålet med forvaring ikke er å ramme de mest alvorlige forbrytelser med en særlig streng straff. Forvaring er en særforholdsregel overfor spesielt farlige lovbrøyttere for å beskytte samfunnet mot at de begår nye farlige forbrytelser i fremtiden.

(111) Forvaring kan derfor bare idømmes lovbrøyttere som har begått eller forsøkt å begå en forbrytelse av den art som § 39c nevner, det vil si en ”alvorlig forbrytelse som krenket andres liv, helse eller frihet eller utsatte disse rettsgodene for fare” – blant annet en alvorlig voldsforbrytelse. Dette vilkåret er oppfylt i den foreliggende sak.

(112) I tillegg må det på domstidspunktet antas å være en nærliggende fare for at lovbrøytteren på nytt vil begå en slik alvorlig forbrytelse mot andres liv, helse eller frihet. Ved farevurderingen skal det legges vekt på den begåtte forbrytelsen eller forsøket sammenholdt særlig med lovbrøytterens atferd og sosiale og personlige funksjonsevne. Det skal særlig legges vekt på om lovbrøytteren tidligere har begått eller forsøkt å begå en forbrytelse av en art som det kan idømmes forvaring for. Er det tilfelle, ligger terskelen for å idømme forvaring ikke like høyt som når det skal idømmes forvaring på grunn av den første forbrytelse av denne art, se Rt. 2006 side 1033 avsnitt 15 med videre henvisninger.

(113) I tråd med formålet med reaksjonen, er det et grunnvilkår for å idømme forvaring at tidsbestemt straff, i praksis fengselsstraff, ikke anses tilstrekkelig til å verne samfunnet. Grunnvilkåret skal vurderes ut fra situasjonen når den domfelte blir løslatt etter å ha sonet hele den alternative fengselsstraffen; muligheten for prøveløslatelse skal ikke trekkes inn. Det heter nærmere om dette i Rt. 2007 side 187 avsnitt 23:

”Dette grunnvilkåret for forvaring står i nær forbindelse med gjentakelsesvilkåret, men slik at blikket nå rettes inn i fremtiden, mot den faren som eventuelt foreligger når domfelte ved endt tid skal løslates fra en tidsbestemt fengselsstraff. Jo lenger den alternative tidsbestemte straff er, jo vanskeligere vil bedømmelsen være, og desto høyere må terskelen for å idømme forvaring bli.”

(114) Jeg viser også til Rt. 2007 side 183 avsnitt 22 med videre henvisning, Rt. 2006 side 641, Rt. 2005 side 284 og Rt. 2003 side 1778.

(115) I forarbeidene er det angitt at forvaring har sitt hovedanvendelsesområde når den alternative fengselsstraffen vil være fra noen måneder og opp til seks til åtte år, se Ot.prp. nr. 87 (1993-1994) side 86 og NOU 1990: 5 side 112. At man skal være tilbakeholden med å anvende forvaring når den alternative fengselsstraffen overskrider 15 år, har også kommet til uttrykk i § 39e første ledd, som fastsetter at tidsrammen ”vanligvis ikke bør overstige femten år”.

(116) Samtidig følger det forutsetningsvis av § 39e første ledd at forvaring unntaksvis kan idømmes for forbrytelser med alternativ fengselsstraff inntil 21 år. Både departementet og Særreaksjonsutvalget uttaler at forvaring kan tenkes brukt også ved kriminalitet som

kvalifiserer til meget lang tidsbestemt straff, se proposisjonen side 86 og utredningen side 113. Det er også eksempler fra rettspraksis hvor forvaring er idømt når den alternative fengselsstraffen har vært svært lang, se Rt. 2007 side 183, hvor den alternative straffen var fengsel i 12 år og Rt. 2003 side 1778, hvor den alternative straffen var fengsel i 21 år.

- (117) Den dømtes alder ved løslatelsen vil kunne være av betydning, se Rt. 2004 side 209, hvor det ble vektlagt at den dømte ville være rundt 65 år, og Rt. 2007 side 187, hvor den dømte ville være i slutten av femti-årene. Også sannsynligheten for at det kriminelle miljø den dømte har tilhørt, er oppløst ved løslatelsen, har vært tillagt vekt, se Rt. 2006 side 641 avsnitt 12.
- (118) Nettopp tidsmomentet står sentralt i den foreliggende sak fordi den alternative straffen er en langvarig fengselsstraff.
- (119) *Straffutmålingen for den enkelte domfelte*
- (120) **1. A**
- (121) Jeg ser først på spørsmålet om hvor lang en eventuell tidsbestemt straff for A bør være. Deretter vurderer jeg om A bør idømmes forvaring, slik Riksadvokaten har påstått, eller om han bør idømmes fengselsstraff.
- (122) A er hovedmannen bak NOKAS-ranet. Under selve ranet var han leder for ranslaget og for den gruppen som rykket inn i tellesentralen. Han var bevæpnet. For å knuse vinduet inn til tellesentralen skjøt han en rekke skudd inn i lokalet til tross for at han ikke kunne vite sikkert om det befant seg personer der inne.
- (123) A hadde også hovedansvaret for å planlegge og forberede ranet. Da han flyttet til Sandnes høsten 2003, vurderte han mulighetene for ulike former for kriminalitet i Stavanger-området, og utarbeidet etter hvert en plan om å rane NOKAS. Bruk av vidtrekkende og livsfarlige våpen om nødvendig, var en viktig del av planen. Planen gikk også ut på å true NOKAS-ansatte eller å ta dem som gisler for å få tak i penger i hvelv eller lignende. Denne delen av planen ble imidlertid ikke gjennomført fordi de ansatte som var i lokalet, rakk å forlate stedet mens ranerne – uventet for dem selv – strevde med å få knust vinduet.
- (124) Rollen som hovedmann tilsier at A idømmes den strengeste straffen av de tolv domfelte. På bakgrunn av alle de straffskjerpene momenter jeg tidligere har gjort rede for, og som med full tyngde gjør seg gjeldende overfor A, må straffen bli streng. Det er også av vesentlig betydning at A var lederen av den organiserte kriminelle gruppen.
- (125) A ble pågrepet etter å ha vært på flukt i utlandet i lengre tid. Han erkjente da straffeskyld for grovt ran med døden til følge. Det må etter mitt syn tillegges vekt ved straffutmålingen. Særlig peker jeg på betydningen av at han som hovedmann for forbrytelsen, i en tidlig fase påtok seg ansvaret både for ranet og for dødsfølgen. Dette har en egenverdi.
- (126) Politiet hadde imidlertid allerede skaffet tungtveiende bevis mot A, blant annet DNA fra en ørepropp han hadde mistet mens ranet pågikk. Tilståelsen hadde derfor begrenset

prosessøkonomisk betydning. Men fordi den kom så tidlig i prosessen – fra ranets hovedmann – kan den ikke ha vært uvesentlig. A har vært lite villig til å gi opplysninger om hvor ransutbyttet har tatt veien. Også dette reduserer betydningen av tilståelsen.

- (127) Ved Oslo tingretts dom 3. oktober 2005 ble A dømt for heleri for å ha lånt ut fem millioner kroner i den såkalte koffertsaken. Straffen ble satt til fengsel i ett år og åtte måneder som en fellesstraff med Oslo tingretts dom 31. mars 2004. Straffeloven § 64 kommer til anvendelse, og dersom A idømmes fengselsstraff, bør den utmåles som en fellesstraff. As øvrige tidligere domfellelser har ikke betydning ved straffutmålingen.
- (128) Etter mitt syn bør en samlet tidsbegrenset straff for A settes til fengsel i 18 år.
- (129) Jeg ser nå på spørsmålet om A bør idømmes forvaring, og starter med kravet om at det må være nærliggende fare for at han på ny vil begå en forbrytelse av den art straffeloven § 39c nr. 1 nevner.
- (130) A sluttet på videregående skole i tredje skoleår og har bortsett fra et par kortvarige arbeidsforhold, ifølge ham selv levd av kriminalitet. Det synes som han stadig har vært på jakt etter større og større utbytte. De sakkyndige har konkludert med at han fyller kriteriene for dyssosial personlighetsforstyrrelse F60.2 etter ICD10, hovedsakelig på grunn av hans kriminelle atferd.
- (131) A er ikke tidligere domfelt for forbrytelser som kvalifiserer til forvaring. De tidligere forhold, blant annet heleri av penger og våpen, grove tyverier, grovt skadeverk, bilbrukstyveri, brudd på våpenloven, dokumentfalsk og trusler mot en politimann, taler isolert sett ikke for at det er slik gjentakelsesfare som § 39c nr. 1 retter seg mot.
- (132) Det gjør derimot NOKAS-ranet. A var hovedmannen bak ranet og viste både i planleggingsfasen og under gjennomføringen av ranet et meget sterkt forbrytersk forsett. Ranerne – med A som leder – skapte med åpne øyne en rekke farlige situasjoner; bruk av livsfarlige våpen og gisseltaking var – om nødvendig – en viktig del av As plan. Når As omfattende og eskalerende kriminalitet ses i sammenheng med hans vilje til å sette en rekke uskyldige liv på spill for å skaffe seg og sine medranere et meget betydelig utbytte, mener jeg at vilkåret om nærliggende gjentakelsesfare er oppfylt.
- (133) Spørsmålet er om bruk av forvaring er nødvendig for å verne samfunnet, eller om den tilstrekkelige samfunnsbeskyttelse kan oppnås ved at A idømmes en meget langvarig fengselsstraff, som altså etter mitt syn bør være på 18 år. Jeg viser her til det jeg tidligere har sagt om bruken av forvaring når den alternative fengselsstraff er langvarig. Ved den nærmere vurderingen vektlegger jeg særlig følgende forhold:
- (134) Til tross for at A har drevet med kriminalitet i en årrekke, er han bare domfelt fem ganger tidligere, første gang i 1995. Den lengste fengselsstraff han har sonet før prøveløslatelse, er på seks måneder. Dommen i ”koffertsaken” var på ett år og åtte måneder, men den er foreløpig ikke avsonet. A har sittet en del i varetekt. Men det virkemidlet som ligger i bruken av langvarig fengselsstraff, er ikke tidligere anvendt overfor ham.
- (135) A fremtrer som en ressurssterk person med gode muligheter til å nyttiggjøre seg de tilbud fengslet har å gi til utdanning og personlig utvikling. Han har samboer og barn og en familie som støtter ham. Han har ingen psykiske lidelser eller rusproblemer.

- (136) Før NOKAS-ranet var A i liten grad domfelt for vold eller annen aggressiv atferd. Han deltok ikke selv i skytingen ute på Domkirkeplassen hvor de farligste situasjonene inntraff. A var imidlertid bevæpnet og skjøt en rekke skudd mot vinduet inn til tellesentralen.
- (137) Vurderingen av grunnvilkåret i § 39c er vanskelig, spesielt når alternativet er en meget langvarig fengselsstraff. Etter mitt syn er det knyttet så stor usikkerhet til om det av hensyn til samfunnsvernet er behov for å idømme forvaring at denne reaksjonen ikke bør anvendes overfor A.
- (138) Min konklusjon er etter dette at straffen for A settes til fengsel i 18 år som en fellesstraff med dommen i ”koffertsaken”.
- (139) **2. B**
- (140) Under ranet hadde B som oppgave å stå vakt ved inngangen til Handelens Hus. Han var tungt bevæpnet med AG3-gevær og en ladd pistol, som han hadde festet til låret, og han hadde med seg en betydelig mengde ammunisjon. Han brukte våpenet flere ganger og med fatal følge:
- (141) Da politiførstebetjent N kom kjørende i politiets kommandobil, skjøt B flere skudd mot bilen. Ett av skuddene gikk gjennom frontruten og traff N i hodet. N døde kort tid etterpå.
- (142) B bisto også A med å skyte i stykker vinduet inn til tellesentralen. Og det var B som beordret politibetjent HH til å legge seg på bakken, og som mens HH ble holdt i bakken, avfyrte skudd med AG3-geværet mot en sivil politibil.
- (143) Mens skytingen på Domkirkeplassen pågikk, var det flere sivile som passerte uten å være oppmerksom på hvilken farlig situasjon de var oppe i. Det avholdt ikke B fra å skyte.
- (144) Det må gi seg utslag ved straffutmålingen at det var B som skjøt og drepte N, og som også skapte flere av de andre farlige situasjonene som inntraff under ranet.
- (145) B deltok fra en tidlig fase aktivt i forberedelsen av NOKAS-ranet. Han leide en egen leilighet i Stavanger, og hadde nær kontakt med A. Sammen med E og F var B blant dem A særlig støttet seg til under planleggingen og forberedelsene av ranet. Han bisto også med rekognosering, og ved selv eller gjennom andre å skaffe til veie utstyr.
- (146) Også det forhold at B var en del av den organiserte kriminelle gruppen som sto bak ranet, må gi seg utslag i straffen i skjerpene retning.
- (147) Da B forklarte seg under ankebehandlingen i lagmannsretten, erkjente han at han hadde medvirket til grovt ran, og at det var han som skjøt og drepte politiførstebetjent N. Selv om tilståelsen kom sent, må det etter mitt syn tillegges vekt at B på denne måten påtok seg ansvaret for Ns død. Erkjennelsen hadde også betydning for Ns pårørende. Derimot hadde den begrenset prosessøkonomisk verdi. To av de andre medtiltalte hadde på forhånd utpekt B som skytteren. Også tingretten hadde i sin dom antydning at mye pekte i retning av at det var B som skjøt. Dette reduserer betydningen av Bs tilståelse.

- (148) B er domfelt åtte ganger tidligere. De seks første domfellelsene gjaldt i første rekke ulike vinningsforbrytelser begått i perioden 1985 til 1992, som ikke har betydning for straffutmålingen i denne sak.
- (149) Ved Solør herredsretts dom 8. mai 1996 ble B idømt straff av fengsel i tre år og seks måneder for et grovt ran av en postbil i Grue, grove og simple tyverier, bilbrukstyverier og grovt skadeverk. Det har vekt i skjerpene retning at B også tidligere er dømt for grovt ran.
- (150) Ved Oslo byretts dom 12. juni 2001 ble B domfelt for blant annet grove og simple tyverier og heleri av våpen til en straff av fengsel i to år og ti måneder. Straffeloven § 61 om gjentakelsstraff kommer til anvendelse.
- (151) På denne bakgrunn bør en eventuell fengselsstraff for B etter mitt syn settes til 16 år.
- (152) Spørsmålet er så om forvaring skal idømmes, slik Riksadvokaten har påstått. Jeg ser først på gjentakelsesfaren.
- (153) Ranet i Grue skjedde ved at B sprøytet en blanding av pepper og tabasco i øynene på sjåføren av en postbil som hadde ankommet Grinder postkontor, slik at han fikk bemektiget seg postverdiposer med verdier for rundt 2,5 millioner kroner. Væsken, som var sviende og illeluktende, ble sprøytet med en vannpistol svært lik en ekte pistol. Jeg finner det tvilsomt om dette ranet var av en slik art at det kunne ha kvalifisert til forvaring, og legger særlig vekt på at ransofferet ikke ble utsatt for stor fare. Dermed må det legges til grunn at B ikke tidligere er dømt for en forbrytelse av den art § 39c nr. 1 nevner. Men det grove ranet har betydning ved en totalvurdering av gjentakelsesfaren. Det har også domfellelsen i 2001 for ulovlig befatning med våpen, som blant annet gjaldt en pumpehagle, en maskinpistol og et AG3 automatgevær.
- (154) Størst vekt ved vurderingen av gjentakelsesfaren legger jeg på Bs rolle og handlemåte under NOKAS-ranet. Det var han som skjøt og drepte N, og lagmannsretten har lagt til grunn at skyldgraden i forhold til dødsfølgen "ligger i øvre skikt av hva man 'kunne innse' av følger". Jeg minner om at N da det dødelige skuddet traff, var forholdsvis langt fra ranerne, i ferd med å rygge kommandobilen bort fra stedet, og dermed ikke var noen direkte trussel mot gjennomføringen av ranet. B skapte også flere andre farlige situasjoner, blant annet da han løsnet skudd mens han holdt et gissel ned i bakken, og ved at han skjøt en rekke skudd til tross for at han visste at det var intetanende mennesker like ved som han utsatte for stor fare. B tok således de farligste midler i bruk og utsatte en rekke uskyldige personer for stor fare for at ranet skulle kunne gjennomføres slik det var planlagt.
- (155) Det grove ranet i Grue viser at bruk av vold for å skaffe seg stort utbytte ikke var noe engangstilfelle. Bs omgang med ulovlige våpen hører også med i dette helhetsbildet.
- (156) Min konklusjon er at kravet til gjentakelsesfare er oppfylt. Spørsmålet blir da om idømmelse av fengselsstraff likevel er tilstrekkelig av hensyn til samfunnsvernet.

- (157) B har begått en rekke forbrytelser fra han var i tyveårene og har flere ganger sonet fengselsstraff av ikke ubetydelig lengde. Dette har ikke hatt en tilstrekkelige avskrekkende effekt. Tvert imot har han deltatt i stadig mer alvorlig kriminalitet.
- (158) Det er opplyst at B verken har psykiske problemer eller rusproblemer. Han har videregående utdannelse og har arbeidet som selvstendig næringsdrivende i bud- og transportbransjen. Det forhold at han har hatt lovlige inntektskilder, har imidlertid ikke avholdt ham fra å begå svært omfattende kriminalitet.
- (159) Som jeg har vært inne på, er det vanskelig å vurdere behovet for forvaring når den alternative fengselsstraff vil være lang – for Bs del etter mitt syn fengsel i 16 år. Avgjørende for meg er at B ved sin opptreden under NOKAS-ranet har vist seg som så farlig at bruk av fengselsstraff etter mitt syn ikke vil gi det tilstrekkelige samfunnsvern; samfunnet har behov for det ekstra vern som en tidsbestemt straff vil gi. Jeg viser særlig til at B ikke lot seg stoppe da politiet kom til stedet, men tvert imot viste en meget sterk gjennomføringsvilje ved å skyte mot N til tross for at han ikke representerte noen direkte trussel mot gjennomføringen av ranet. At det var intetanende personer like i nærheten, satte heller ingen stopper for Bs livsfarlige skyting. Muligheten for at en langvarig fengselsstraff vil endre på disse svært farlige sider ved Bs personlighet, er etter mitt syn svært usikker.
- (160) Jeg legger ikke vesentlig vekt på at B ved løslatelse fra en eventuell fengselsstraff på 16 år vil være i femtiårsalderen, og viser blant annet til at C var nærmere 46 år da han – som førstegangsforbryter – deltok i ranet av Postens brevsenter.
- (161) På denne bakgrunn mener jeg at vilkårene for å idømme B forvaring er oppfylt, og at forvaring bør idømmes. Tidsrammen bør settes til 16 år med en minstetid på ti år, jf. straffeloven § 39c nr. 1.
- (162) **3. C**
- (163) *Nokas-ranet*
- (164) C deltok i ranslaget som var inne i tellesentralen. Han er omtalt som ”sleggemannen”, og hadde som oppgave å knuse vinduet. Han bar ikke skytevåpen.
- (165) Forut for ranet deltok C i forberedelsene og skaffet blant annet leiebil i Arendal. Minst én gang var han i Stavanger som ledd i forberedelsene.
- (166) C er ikke ansett for å være en del av den organiserte kriminelle gruppen som sto bak NOKAS-ranet, men hadde god kjennskap til aktørene.
- (167) Først etter tingrettens behandling erkjente C at han hadde deltatt i NOKAS-ranet. Jeg viser til det jeg tidligere har sagt om tilståelser som kommer sent, og tillegger ikke tilståelsen særlig vekt.
- (168) Større betydning har det at C støttet D etter at han hadde forklart at det var B som skjøt og drepte N. Som jeg kommer tilbake til, var Ds forklaring om dette av stor betydning både for oppklaringen av saken og ikke minst for Ns etterlatte. Støtten fra C bidro til å dempe

den store belastningen det var for D å angi B som skytteren. Det bør gi seg utslag i straffen.

(169) *Ranet av Postens brevsenter*

- (170) Den 27. oktober 2003 klokken 22.40 tok C og fem andre personer seg inn i Postens brevsenter i Oslo. Ranerne kom seg inn i bygget blant annet ved å kjøre en stjålet bil gjennom en stengt kjøreport og ved å knuse et spesialvindu i fjerde etasje med slegge. De var iført kjeledresser, finlandshetter og hansker.
- (171) Ranerne hadde flere automatvåpen, blant annet et Zastava automatgevær, modell Kalashnikov, som de rettet mot ansatte for å få dem til å legge seg ned på gulvet. Minst én av de ansatte ble truet med at han ville bli skutt dersom han ikke ga ranerne penger, og han ble ført rundt i lokalet med våpenet rettet mot ryggen.
- (172) Da to polititjenestemenn kom til stedet, ble det løsnet minst 12 skudd mot dem. Ranerne flyktet til fots til en perrong på Oslo Sentralbanestasjon, hvor to personer ventet med hver sin bil. De fikk med seg ca. 401 000 kroner i kontanter.
- (173) C var med inne i lokalene under ranet og deltok aktivt i ranshandlingen, men det var ikke han som skjøt mot politiet. Han deltok også aktivt under planleggingen. Blant annet leide han under annet navn en leilighet som var ment å brukes til dekkleilighet etter ranet for én eller flere av ranerne.
- (174) Lagmannsretten har ikke funnet det bevist at C var en del av den organiserte kriminelle gruppen som sto bak ranet av Postens brevsenter, men at han var klar over at ranet ble gjennomført i regi av en organisert kriminell gruppe, slik at vilkårene i straffeloven § 60a er oppfylt. C har ikke tilstått å ha deltatt i dette ranet.
- (175) *Samlet om utmålingen av straff for C*
- (176) C er dømt for to grove ran, og straffeloven § 62 kommer til anvendelse. Han er ikke tidligere straffedømt.
- (177) Selv om ranet av Postens brevsenter ikke var like alvorlig som NOKAS-ranet, var også det meget alvorlig. Ranet, hvor åtte ransmenn deltok på ransstedet og i ventende biler, var en stor påkjønning for de ansatte i brevsenteret. Og bruken av våpen innebar en betydelig risiko for dem som var involvert. Deltakelsen i ranet må derfor føre til et betydelig tillegg i straffen for C.
- (178) Ranet av Postens brevsenter og NOKAS-ranet har flere ikke uvesentlige likhetstrekk. Som NOKAS-ranet måtte ranet av Postens brevsenter åpenbart være nøye planlagt, sikkerhetsglass ble knust ved bruk av slegge, ranerne var bevæpnet og skjøt mot politiet, bekledningen var lik, det ble brukt stjålne biler, og det ble leid en "oppleggsleilighet". Dessuten rettet ranerne trusler mot en ansatt for å få tak i penger, slik planen for NOKAS-ranet også gikk ut på. Disse likhetstrekkene mellom de to ranene – begått med bare et halvt års mellomrom – er etter mitt syn av betydning ved straffutmålingen. Lagmannsretten holder det da også åpent om det var den samme organiserte kriminelle gruppen som sto bak ranene.

- (179) Etter mitt syn bør den samlede straff for C settes til fengsel i 16 år.
- (180) **4. D**
- (181) D ba selv om å få delta i NOKAS-ranet. Han var med i ranslaget som var inne i tellesentralen, og utførte oppgaver som ”pengeplukker” og ”pengebærer”. Han var ikke bevæpnet.
- (182) Under planleggingen hadde D ingen aktiv rolle, og han skaffet ikke utstyr.
- (183) D er ikke ansett for å være en del av den organiserte kriminelle gruppen som sto bak ranet, men var en god venn av A.
- (184) Etter domfellelsen i tingretten tilsto D sin egen rolle i ranet, men lagmannsretten uttaler at tilståelsen på grunn av bevissituasjonen hadde liten betydning for avgjørelsen av skyldspørsmålet for ham. Jeg viser til det jeg tidligere har sagt om tilståelser som kommer sent, og finner at tilståelsen ikke bør tillegges særlig vekt.
- (185) Etter tingrettsbehandlingen bekreftet D også det som tingretten et stykke på vei antydte i sin dom, nemlig at det var B som skjøt og drepte politiførstebetjent N. Lagmannsretten legger til grunn at dette – sammen med at C senere bekreftet Ds forklaring på dette punkt, samt trolig også andre forhold – fikk B til å tilstå at han hadde medvirket til ranet, og at det var han som skjøt N. Som jeg har vært inne på, er kodeksen i organiserte kriminelle miljøer at man ikke gir opplysninger til politiet, særlig ikke om andre deltakeres rolle. Å bryte denne kodeks har medført en betydelig belastning for D. Forklaringen om hvem som skjøt, må etter mitt syn føre til et vesentlig fradrag i straffen.
- (186) D er domfelt syv ganger tidligere, blant annet for vinningsforbrytelser, tvang, trusler, legemskrenkelser og overtredelser av våpenloven. Her finner jeg bare grunn til å omtale tre av domfellelsene:
- (187) Ved Asker og Bærum tingretts dom 28. mai 2004 er D dømt til en straff av fengsel i 60 dager, hvorav 15 dager betinget med en prøvetid på to år. Og ved Oslo tingretts dom 9. mai 2005 ble han dømt til en straff av fengsel i 120 dager samt en bot på 3 000 kroner. Straffeloven § 64 kommer til anvendelse, og både aktor og forsvarer mener at det bør idømmes en fellesstraff. Det er jeg enig i. D er også domfelt ved Oslo tingretts dom 18. august 2006, men her er prinsippet i § 64 tatt i betraktning ved fastsettelsen av straffen, og dommen kan ikke inkluderes i fellesstraffen.
- (188) Etter mitt syn bør den samlede straff for D settes til fengsel i ni år.
- (189) **5. E**
- (190) E var i gruppen av personer som tok seg inn i tellesentralen. Han var ikke bevæpnet under ranet.
- (191) Sammen med B og F var E blant dem A særlig støttet seg til under planleggingen og forberedelsen av ranet. Han bisto fra et relativt tidlig tidspunkt under planleggingen, hadde et nært forhold til A og oppholdt seg en del i As leilighet i Sandnes i tiden før

ranet. Blant annet skaffet han skudd- og stikksikre vester som ble brukt under ranet. Han hadde god erfaring med å utruste seg slik at han ble ugjenkjennelig, og hadde erfaring fra flere væpnede ran.

- (192) Lagmannsretten har ansett E for å være en del av den indre kjerne i den organiserte kriminelle gruppen som sto bak ranet.
- (193) E har ikke tilstått å ha deltatt under ranet.
- (194) E er domfelt seks ganger tidligere for to grove ran, et forsøk på grovt ran, brudd på våpenloven, ulike vinningsforbrytelser og skadeverk. Straffeloven § 61 om gjentakelsesstraff kommer til anvendelse.
- (195) NOKAS-ranet er begått i prøvetiden for Drammen tingretts dom 2. april 2003, som var en deldom. Etter soning av flere dommer ble E 20. november 2003 prøveløslatt med en resttid på to år og 50 dager og en tilsvarende prøvetid. NOKAS-ranet ble følgelig også begått mens E var løslatt på prøve. Dette må det tas hensyn til ved straffutmålingen.
- (196) Etter mitt syn bør en eventuell tidsbestemt straff for E settes til fengsel i 16 år når man også tar hensyn til resttiden på to år og 50 dager. Spørsmålet er så om han skal idømmes fengsel eller forvaring.
- (197) E er to ganger tidligere dømt for grove ran. Ved begge ran gjaldt det en pengetransport, og ranerne var bevæpnet og maskert med finlandshetter. Ved det første ranet, som ble begått i 1998, fikk ranerne med seg 39 nattsafe-poser som til sammen inneholdt omkring 940 000 kroner. Ved det andre ranet, som skjedde i 1999, var utbyttet rundt 950 000 kroner.
- (198) Forsøket på grovt ran ble begått i 2000 og gjaldt nok en gang en verditransport. Ranerne var forkledd og bevæpnet med en maskinpistol, en hagle og en sabel, som de brukte til å true to vektere med. Retten fant det ikke tilstrekkelig bevist at E var til stede under gjennomføringen av ranet, men han ble dømt for medvirkning ved at han under forberedelsene hadde kjøpt mobiltelefoner som skulle brukes under ranet.
- (199) Det er lite tvilsomt at de grove ranene som E tidligere er domfelt for, er av en art som omfattes av § 39c nr. 1.
- (200) Med NOKAS-ranet har E deltatt under tre grove ran og medvirket til et forsøk på grovt ran. Ingen av ranene bærer preg av å være impulshandlinger, men virker snarere å være grundig planlagt. Soning av forholdsvis langvarig fengselsstraff har ikke fått E til å avstå fra å delta i ran. NOKAS-ranet skjedde få måneder etter at E var løslatt på prøve etter i to år å ha sonet fengselsstraff for de to grove ran og ransforsøket han var dømt for.
- (201) I personundersøkelsen som er foretatt, heter det blant annet:

”Det kan ikke registreres noen initiativ til å skaffe seg bolig eller utdanning. Vi registrerer også at siktede, når han er i frihet, har en livsstil og omgangskrets preget av kriminalitet. Det er således vår vurdering at det hittil har vært liten reell motivasjon til endring av livsførsel.”

- (202) Undersøkelsen ble gjennomført uten medvirkning fra E. I en tilleggsrapport, som han medvirket til, er vurderingen noe mer positiv. Der fremheves det blant annet at E har et stort nettverk av familie og venner, og at han synes å være en person med mye ressurser. Jeg tilføyer at han ikke har noen påviste psykiske lidelser eller rusproblemer.
- (203) Men det pekes i tilleggsrapporten også på at E virker ”noe bagatelliserende i forhold til en del områder som har med problemer i oppveksten og kriminalitet å gjøre”, og at det ikke synes som han mener at de valg han har tatt – som har ført til at han har sonet det meste av sitt voksne liv i fengsel – har vært uheldige. Videre er det uttalt at E er en spenningssøkende person, og at det virker som han er lett å lede.
- (204) Når Es tunge forhistorie med gjentatte grove ran ses i sammenheng med hans personlighet og levemåte, er min konklusjon at gjentakelsesvilkåret er oppfylt, og at idømmelse av forvaring er nødvendig for å verne samfunnet. E bør derfor etter mitt syn dømmes til forvaring med en tidsramme på 16 år og en minstetid på ti år, jf. straffeloven § 39c nr. 1.
- (205) **6. F**
- (206) F plukket opp J med bil etter at J hadde parkert og tent på lastebilen utenfor politihuset. Han var ellers tiltenkt oppgaven som vakt ved inngangen til Handelens Hus. Etter planen skulle A kommunisere med vaktene på Domkirkeplassen ved bruk av mobiltelefon, men muligens fordi A mistet ørepluggen til telefonen, fikk F i oppgave å ivareta kontakten med vaktene utenfor. F bar i tillegg penger fra tellesentralen og ut i en av bilene som sto parkert utenfor inngangen til Handelens Hus. Han var bevæpnet under ranet, men løsnet ikke skudd.
- (207) Sammen med B og E var F blant dem A særlig støttet seg til under planleggingen og forberedelsene av NOKAS-ranet, og han hørte til den indre kjerne i den organiserte kriminelle gruppen som sto bak ranet. Han deltok i planleggingen av ranet fra et tidlig tidspunkt og bisto med å skaffe betydelige mengder utstyr, blant annet en Range Rover som ble brukt under ranet, den lastebilen som ble brukt til å sperre utkjørselen fra politihuset, og telefoner.
- (208) Under behandlingen i tingretten hevdet F å ha alibi for ransdagen, men han tilsto senere at han hadde deltatt i ranet. Lagmannsretten legger imidlertid til grunn at det var tekniske bevis mot F som alene ville ha vært fellende. Siden tilståelsen kom så sent, kan den ikke tillegges særlig vekt.
- (209) F er domfelt fire ganger tidligere, blant annet for forsøk på grovt ran og diverse vinningsforbrytelser.
- (210) Etter mitt syn bør straffen for F settes til fengsel i 15 år.
- (211) **7. G**
- (212) Under ranet utførte G oppgaver som ”pengeplukker” og ”pengebærer”. Han bar ikke våpen.

- (213) G deltok under forberedelsene og anskaffet selv eller sammen med andre 16 bager, hvorav de fleste ble brukt til å frakte penger ut av tellesentralen. Han bodde i Sverige, men var i Norge i forbindelse med planleggingen av ranet.
- (214) Lagmannsretten har ikke funnet det bevist at G var medlem av den organiserte kriminelle gruppen som sto bak NOKAS-ranet. Han har ikke tilstått noen form for befatning med ranet.
- (215) G er domfelt fire ganger tidligere i Sverige. Det alvorligste forholdet gjaldt en skyteepisode som G var innblandet i sammen med andre, og hvor det minst ble avfyrt 19 skudd på en badeplass med mange badegjester til stede. Jeg ser det som skjerpene at G også tidligere har deltatt i en forbrytelse hvor det ble brukt skytevåpen.
- (216) Etter mitt syn bør straffen for G settes til fengsel i 13 år.
- (217) **8. H**
- (218) Under ranet var H sjåfør og vaktmann. Selv om han ikke var til stede under selve ranet, fylte han en helt nødvendig rolle. Han kjørte ranerne til ransbilene den dagen ranet skulle gjennomføres. Etter å ha satt av ranerne kjørte han til Sørmarka, hvor han holdt vakt til ranerne kom tilbake. Det er ikke opplyst at han var bevæpnet. Etter ranet fraktet H fem av ranerne, bager med ransutbytte og deler av utstyret, herunder våpen og ammunisjon, til Nedre Dalgate.
- (219) H deltok under planleggingen og forberedelsene og møtte da blant annet A. Han var i Stavanger iallfall én gang før ranet for å planlegge og gjøre seg kjent med kjørerutene som skulle brukes før og etter ranet, og han leide en VW LT varebil som ble brukt i forbindelse med ranet.
- (220) H var ikke medlem av den organiserte kriminelle gruppen som sto bak NOKAS-ranet. Han har benektet enhver befatning med ranet. Han er domfelt fire ganger tidligere for lovbrudd som ikke har innvirkning på straffen i denne sak.
- (221) Etter mitt syn bør straffen for H settes til fengsel i elleve år.
- (222) **9. I**
- (223) I eide Nedre Dalgate 41 og leide ut eiendommen til A. Han deltok ikke i selve planleggingen av ranet, men var i lang tid kjent med ransforberedelsene. Han sa ikke opp leieforholdet da han skjønnte hva eiendommen ble brukt til, og bidro slik til at ranslaget hadde et sikkert og velegnet sted hvor de både kunne møtes under forberedelsene og oppbevare store mengder våpen, ammunisjon og annet utstyr.
- (224) Tidlig under forberedelsene pusset og klargjorde I – som er særlig våpenkyndig – alle våpnene som ble oppbevart i Nedre Dalgate 41. Han har forklart at han trodde at våpnene skulle selges, og at han følgelig ikke skjønnte at de skulle brukes til ran. Lagmannsretten uttaler imidlertid at I uansett senere, og i forkant av ranet, forsto hensikten med våpensamlingen. Likevel gjorde han ikke noe for å hindre bruken av våpnene, men sto ved utleien av Nedre Dalgate 41 og godtok å hjelpe til i forbindelse med ranet.

- (225) I deltok ikke under selve ransanslaget, men også han hadde en viktig rolle denne dagen. Han oppholdt seg da i Nedre Dalgate 41 og hadde som oppgave å assistere ranerne når de kom tilbake fra ranet. Han oppbevarte utstyr og våpen etter at ranet var gjennomført, og klargjorde det for avhenting. De ranerne som oppholdt seg i Nedre Dalgate, fikk hjelp fra I til å komme seg videre til Oslo etter ranet.
- (226) I var ikke medlem av den organiserte kriminelle gruppen som sto bak ranet.
- (227) I lagmannsretten tilsto I medvirkning til grovt ran, men forsøkte å tone ned sin medvirkning. Tilståelsen, som dermed kom sent og var forbeholden, kan ikke tillegges vekt ved utmålingen.
- (228) I er domfelt to ganger tidligere for mindre alvorlige forhold som ikke får betydning ved straffutmålingen i den foreliggende sak. Den siste dommen er avsagt 17. desember 2004, og straffeloven § 64 kommer i prinsippet til anvendelse. Straffen ble en bot på 2 500 kroner, og det er opplyst at den er under innbetaling.
- (229) Etter mitt syn bør straffen for I settes til fengsel i elleve år.
- (230) **10. J**
- (231) Js oppgaver under ranet var i innledningsfasen å kjøre på plass lastebilen som skulle sperre utkjørselen fra politihuset. Det var også han som tente på lastebilen og kastet bokser med tåregass mot inngangen til politihuset.
- (232) Deretter hadde J som oppgave å stå vakt ved den fluktbilen som var parkert ved Mariakirkeruinene.
- (233) J rettet et AG3-gevær mot politibilen som politibetjentene X og GG kom kjørende i, og han løsnet senere skudd mot politiet og satte livet til tjenestemennene og sivile personer i området i stor fare.
- (234) Lagmannsretten opplyser ikke noe om hvorvidt J deltok under planleggingen eller forberedelsene til ranet. J var ikke med i den organiserte kriminelle gruppen som sto bak ranet.
- (235) J tilsto sin rolle under ranet før saken kom opp for tingretten. Lagmannsretten legger til grunn at bevissituasjonen mot ham uavhengig av tilståelsen var meget sterk. Jeg vektlegger imidlertid at bevissituasjonen var en annen i tingretten, hvor bare A og J hadde tilstått sine roller. I tingrettens dom er det uttalt at ”J i ikke ubetydelig utstrekning har bidratt til å kaste lys over deler av hendelsesforløpet, og lettet oppklaringen av saken i en viss utstrekning”. Dette må gi et ikke ubetydelig utslag ved straffutmålingen.
- (236) Etter mitt syn bør straffen for J settes til fengsel i 13 år.
- (237) **11. K**
- (238) K fraktet utstyr, herunder våpen og ammunisjon, og penger bort fra Stavanger-området i lastebilen sin. Ransutstyr har senere blitt funnet dels på lagringssteder som K disponerte,

dels om bord i Ks båt og dels i sjøen under båten. Denne bistanden påtok han seg noe tid før ranet ble gjennomført.

- (239) Den samlede mengde utstyr og utbytte var omfangsrikt – både i volum og vekt, og det kunne ikke bli liggende i Nedre Dalgate. Selv om K ikke var blant dem som deltok aktivt under ranet, hadde han derfor likevel en viktig rolle.
- (240) K er verken domfelt for dødsfølgen eller for å ha medvirket til forbrytelsen til en organisert kriminell gruppe. Dette er av vesentlig betydning for utmålingen av straff.
- (241) For lagmannsretten har K erkjent etterfølgende bistand, men ikke medvirkning til ranet. Lagmannsretten fremhever at hans mange forklaringer i stor grad bærer ”preg av tilpasninger til det til enhver tid opplyste bevisbilde”. Ks erkjennelse får derfor ingen betydning ved straffutmålingen.
- (242) K er domfelt ti ganger tidligere for forhold som ikke innvirker på straffen i den foreliggende sak.
- (243) Etter mitt syn er straff av fengsel i fire år, som lagmannsretten har idømt, en passe straff for K.
- (244) **12. L**
- (245) L deltok ikke under selve ranet. Han ble spurt om han ville være med, men avsto.
- (246) Vel vitende om ransplanene, hadde L visse oppgaver før og etter ranet, men etter lagmannsrettens syn har han hatt en ”mindre og heller perifer tilknytning til selve ransforberedelsene og planleggingen”. L formidlet kontakt mellom A og en tidligere vekter ved NOKAS, som blant annet hadde god kjennskap til tellesentralen og rutinene der. Han formidlet også kontakt mellom A og I, betalte ett leibeløp, handlet mat til bruk under et møte under ransforberedelsene og var sjåfør for A ved en del anledninger. Etter at deler av ranslaget kom tilbake til Nedre Dalgate 41, bistod L med å skaffe medisiner til FF og til J, som var skutt i låret. – Av Ls oppgaver er det først og fremst formidlingen av kontakten til vekteren som står sentralt.
- (247) For dødsfølgen er L verken domfelt eller tiltalt. Han er heller ikke ansett for å være en del av den organiserte kriminelle gruppen som sto bak ranet, men § 60a kommer til anvendelse også for hans del.
- (248) L tilsto sin rolle under ranet i tiden mellom behandlingen i tingretten og lagmannsretten. Han er den eneste som har tilstått hele tiltalen mot seg, det vil si medvirkning til grovt ran begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Det må tillegges en viss vekt ved straffutmålingen.
- (249) I tillegg har L gitt opplysninger og klargjort en rekke forhold rundt ransforberedelsene og det som skjedde ransdagen. Lagmannsrettens flertall uttaler at ”Ls forklaringer har fått betydning i og med at den bevismessige side for en rekke av ranerne er påvirket og styrket av dette og det antas at dette har medvirket til flere av tilståelsene for lagmannsretten”.

(250) L samarbeidet også med politiet under oppklaringen av NOKAS-saken. Dette har åpenbart vært av stor betydning. Det er ikke opplyst hva L nærmere har forklart, men Riksadvokaten har bekreftet at de opplysninger L har gitt, var viktige på den tiden de ble gitt. Han har også lagt ned den samme påstand som Ls forsvarer, nemlig at L idømmes straff av fengsel i fire år, hvorav tre år og seks måneder gjøres betinget med en prøvetid på to år.

(251) I Rt. 1995 side 1975 er det på side 1977 uttalt følgende:

”Etter Høyesteretts praksis skal det i formildende retning tas hensyn til at en domfelt har ytet bistand til politiets etterforskning, se blant annet avgjørelsene i Rt. 1995 side 238 og Rt. 1995 side 242. Spørsmålet er hvorledes dette moment til straffutmålingen skal kunne opplyses overfor domstolen. Etter min oppfatning må det aksepteres at det legges vekt på politiets behov for bistand fra siktede og på siktedes behov for beskyttelse. For å imøtekomme disse behov må det aksepteres at aktor i forholdsvis generell form gir domstolen opplysninger om at domfelte har ytet bistand til etterforskningen og om den større eller mindre betydning bistanden har hatt. Det bør ikke stilles krav om at aktor skal gå inn på enkeltheter og heller ikke at opplysningene skal underbygges bevismessig. Jeg legger i denne sammenheng vesentlig vekt på den sikring av ensartet påstandspraksis som Riksadvokatens klarering vil gi.”

(252) På denne bakgrunn tar jeg til etterretning Riksadvokatens uttalelse om betydningen av Ls samarbeid med politiet og finner ikke grunnlag for å overprøve hans vurdering her.

(253) L er domfelt ved Asker og Bærum tingretts dom 24. mars 2006 for overtredelse av straffeloven § 162b første og andre ledd for en grov dopingforbrytelse som er begått før Stavanger tingretts dom. Straffen ble satt til fengsel i 120 dager, hvorav 90 dager ble gjort betinget med en prøvetid på to år. Straffeloven § 64 kommer til anvendelse, og det bør avsies en fellesstraff.

(254) Etter mitt syn bør straffen for L, i samsvar med påstandene, settes til fengsel i fire år hvorav tre år og seks måneder gjøres betinget med en prøvetid på to år.

(255) Jeg stemmer for denne

D O M :

I I lagmannsrettens dom gjøres følgende endringer:

1. Straffen for A settes til fengsel i 18 – atten – år. Straffen er en fellesstraff med Oslo tingretts dom 3. oktober 2005, jf. straffeloven § 64. I straffen fragår 1 099 – ettusenogtittini – dager for utholdt varetekt.
2. Straffen for B settes til forvaring med en tidsramme på 16 – seksten – år og en minstetid på 10 – ti – år, jf. straffeloven § 39c nr. 1. I tidsrammen og minstetiden fragår 1 392 – ettusentrehundreogtittito – dager for utholdt varetekt.
3. Straffen for C settes til fengsel i 16 – seksten – år. I straffen fragår 1 142 – ettusenetthundreogførtito – dager for utholdt varetekt.
4. Straffen for D settes til fengsel i 9 – ni – år. Straffen er en fellesstraff med Asker og Bærum tingretts dom 28. mai 2004 og Oslo tingretts dom 9. mai 2005, jf.

straffeloven § 64. I straffen fragår 994 – nihundreognittifire – dager for utholdt varetekt.

5. Straffen for E settes til forvaring med en tidsramme på 16 – seksten – år og en minstetid på 10 – ti – år, jf. straffeloven § 39c nr. 1. I tidsrammen og minstetiden fragår 1 279 – ettusentohundreogsyttini – dager for utholdt varetekt.
  6. Straffen for F settes til fengsel i 15 – femten – år. I straffen fragår 844 – åttehundreogførtifire – dager for utholdt varetekt.
  7. Straffen for G settes til fengsel i 13 – tretten – år. I straffen fragår 1 276 – ettusentohundreogsyttiseks – dager for utholdt varetekt.
  8. Straffen for H settes til fengsel i 11 – elleve – år. I straffen fragår 1 104 – ettusenetthundreogfire – dager for utholdt varetekt.
  9. Straffen for I settes til fengsel i 11 – elleve – år. I straffen fragår 971 – nihundreogsyttien – dager for utholdt varetekt.
  10. Straffen for J settes til fengsel i 13 – tretten – år. I straffen fragår 793 – syvhundreognittitre – dager for utholdt varetekt.
  11. Straffen for L settes til fengsel i 4 – fire – år hvorav 3 – tre – år og 6 – seks – måneder gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år. Straffen er en fellesstraff med Asker og Bærum tingretts dom 24. mars 2006, jf. straffeloven § 64. I den ubetingede delen av straffen fragår 21 – enogtyve – dager for utholdt varetekt.
- II Ankene over utmåling av straff for K forkastes. I straffen fragår 739 – syvhundreogtrettini – dager for utholdt varetekt.

- (256) Dommer **Coward**: Jeg er enig i førstvoterendes beskrivelse og karakteristikk av NOKAS-ranet, men har vært i tvil om straffen for flere av de domfelte er kommet noe for høyt. Jeg er likevel blitt stående ved ikke å stemme for noen annen konklusjon når det gjelder fengselsstraffenes lengde.
- (257) I spørsmålet om forvaring kan jeg derimot ikke fullt ut slutte meg til førstvoterende. Jeg er enig i at A ikke skal få forvaringsstraff, men mener at heller ikke B og E bør dømmes til forvaring.
- (258) Når det gjelder de generelle vilkårene for forvaring etter straffeloven § 39c, viser jeg til førstvoterendes grundige redegjørelse. Det er ingen tvil om at NOKAS-ranet er en ”alvorlig forbrytelse som krenket andres liv, helse eller frihet”, slik at ett av vilkårene er oppfylt. Jeg tar ikke stilling til om det i dag foreligger gjentakelsesfare, men konsentrerer min drøftelse om grunnvilkåret – at ”en tidsbestemt straff ikke anses tilstrekkelig til å verne samfunnet”.
- (259) Som førstvoterende understreker jeg at hovedhensikten med å innføre forvaringsstraffen ikke var å ramme særlig alvorlige forbrytelser med en særlig streng straff; forvaring skal

verne mot bestemte typer forbrytelser i tilfeller der den vanlige fengselsstraffen ikke gir tilstrekkelig samfunnsvern.

- (260) I dette ligger det dels at forvaring ikke kan begrunnes med fare for alle typer kriminalitet – blant annet er fare for ren vinningskriminalitet ikke tilstrekkelig, selv om det skulle gjelde meget store verdier. Gjentakelsesfaren må gjelde nye alvorlige forbrytelser som truer andres liv, helse eller frihet.
- (261) Sentralt i vår sak er det videre at lengden av den alternative fengselsstraffen er et viktig moment i vurderingen. Førstvoterende har vist til lovforarbeidene, der det er sagt at det ”anvendelsesområdet som særreaksjonen i hovedsak vil få”, er ”der den alternative fengselsstraffen vil være fra noen måneder opp til 6-8 år”, se Ot.prp. nr. 87 for 1993-94 på side 86. Det legges riktignok til at forvaring ”kan tenkes brukt” når alternativet er en meget lang tidsbegrenset fengselsstraff. At man skal være tilbakeholdende med å bruke forvaring når den alternative fengselsstraffen er over 15 år, kommer også frem i straffeloven § 39e første ledd. Det heter der at tidsrammen ”vanligvis ikke bør overstige femten år”. Høyesterett har i flere avgjørelser understreket at det skal mye til for å dømme til forvaring når alternativet er en meget lang fengselsstraff, se for eksempel Rt. 2007 side 183 avsnitt 22 med henvisning til Rt. 2006 side 641 avsnitt 12.
- (262) Den alternative fengselsstraffen som førstvoterende går inn for, er 16 år for både B og E. Spørsmålet er hvilken risiko hver av dem vil utgjøre for andres liv, helse eller frihet ved løslatelse etter full soning av en så lang fengselsstraff.
- (263) Jeg ser først på B. Hans handlemåte under NOKAS-ranet innebar en åpenbar risiko for andres fysiske sikkerhet – også utover det tragiske dødsfallet som faktisk ble følgen. Bs interesse for våpen kan også gi grunn til bekymring. Men det er vanskelig å se at det som hendte under NOKAS-ranet, er utslag av et mer generelt atferdsmønster hos ham. Han er riktignok straffedømt en rekke ganger tidligere. Men bare ett av de tidligere lovbruddene, ranet i Grue for 12 år siden, gjaldt bruk av vold, og retten nevnte der i formildende retning at B ikke var væpnet på en slik måte at han kunne påføre offeret nevneverdig skade. Det er ingen opplysninger om at han har rusproblemer eller psykiske avvik som kunne gi et spesielt grunnlag for aggressiv eller uberegnelig atferd.
- (264) B er i dag 41 år gammel og vil være i midten av 50-årene etter full soning av en fengselsstraff på 16 år. Generelt er det vanskelig å bedømme farlighet så langt frem i tiden. Og etter min mening gjør allerede Bs alder ved løslatelsen at det må anses som mindre sannsynlig at han da vil utgjøre en slik fare for andres liv, helse eller frihet som straffeloven § 39c krever. Han har dessuten familie som støtter ham, og har et stabilt nærmiljø å vende tilbake til. Jeg er etter dette enig med lagmannsretten i at vilkårene for å dømme ham til forvaring ikke er oppfylt.
- (265) *Es* situasjon er på flere måter en annen enn Bs. Han var den eneste av NOKAS-forbryterne som lagmannsretten dømte til forvaring, og jeg har vært noe mer i tvil om forvaringsspørsmålet for ham.
- (266) Det som særlig kan begrunne forvaring for E, er at han tidligere to ganger er dømt for grovt ran og én gang for medvirkning til forsøk på grovt ran. Og kort etter å ha blitt prøveløslatt fra nesten fire års soning involverte han seg i planleggingen av NOKAS-ranet. Men jeg peker på den andre siden på at de tidligere ransforbrytelsene ble begått

over en periode på bare vel ett år, da E ikke var eldre enn 20 til 21 år gammel. Han hadde altså før NOKAS-ranet bare én – nokså kort – periode med alvorlig kriminalitet, og han hadde bare ett langt fengselsopphold.

- (267) I dag er E 28 år gammel, og etter soning av en fengselsstraff på 16 år for NOKAS-ranet vil han ha passert 40. Årene i fengsel vil da utgjøre en langt større del av hans liv enn årene med grov kriminalitet. E har tilhørt et kriminelt miljø, men jeg ser det som lite sannsynlig at dette miljøet fortsatt vil eksistere på tidspunktet for løslatelse fra en fengselsstraff på 16 år. Det er opplyst i personundersøkelsen at E ikke har misbrukt rusmidler de siste årene, og det er ikke noe som tyder på at han har psykiske problemer. Også han har støtte i et trygt familiemiljø. Jeg er etter dette kommet til at heller ikke for ham er grunnvilkåret for forvaring oppfylt – den meget lange fengselsstraffen må anses som et tilstrekkelig vern for samfunnet.
- (268) Dommer **Bruzelius**: Når det gjelder fengselsstraffenes lengde har jeg samme syn som annenvoterende, dommer Coward. Jeg er videre enig med henne i at B ikke bør dømmes til forvaring og viser her til hennes begrunnelse, som jeg tiltrer. På den annen side er jeg enig med førstvoterende, dommer Øie, i at E dømmes til forvaring og viser til dommer Øies begrunnelse på dette punkt.
- (269) Dommer **Matningsdal**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Øie.
- (270) Justitiarius **Schei**: Likeså.
- (271) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

- I I lagmannsrettens dom gjøres følgende endringer:
1. Straffen for A settes til fengsel i 18 – atten – år. Straffen er en fellesstraff med Oslo tingretts dom 3. oktober 2005, jf. straffeloven § 64. I straffen fragår 1 099 – ettusenogtittini – dager for utholdt varetekt.
  2. Straffen for B settes til forvaring med en tidsramme på 16 – seksten – år og en minstetid på 10 – ti – år, jf. straffeloven § 39c nr. 1. I tidsrammen og minstetiden fragår 1 392 – ettusentrehundreogtittito – dager for utholdt varetekt.
  3. Straffen for C settes til fengsel i 16 – seksten – år. I straffen fragår 1 142 – ettusenetthundreogførtito – dager for utholdt varetekt.
  4. Straffen for D settes til fengsel i 9 – ni – år. Straffen er en fellesstraff med Asker og Bærum tingretts dom 28. mai 2004 og Oslo tingretts dom 9. mai 2005, jf.

straffeloven § 64. I straffen fragår 994 – nihundreognittifire – dager for utholdt varetekt.

5. Straffen for E settes til forvaring med en tidsramme på 16 – seksten – år og en minstetid på 10 – ti – år, jf. straffeloven § 39c nr. 1. I tidsrammen og minstetiden fragår 1 279 – ettusentohundreogsyttini – dager for utholdt varetekt.
  6. Straffen for F settes til fengsel i 15 – femten – år. I straffen fragår 844 – åttehundreogførtifire – dager for utholdt varetekt.
  7. Straffen for G settes til fengsel i 13 – tretten – år. I straffen fragår 1 276 – ettusentohundreogsyttiseks – dager for utholdt varetekt.
  8. Straffen for H settes til fengsel i 11 – elleve – år. I straffen fragår 1 104 – ettusenetthundreogfire – dager for utholdt varetekt.
  9. Straffen for I settes til fengsel i 11 – elleve – år. I straffen fragår 971 – nihundreogsyttien – dager for utholdt varetekt.
  10. Straffen for J settes til fengsel i 13 – tretten – år. I straffen fragår 793 – syvhundreognittitre – dager for utholdt varetekt.
  11. Straffen for L settes til fengsel i 4 – fire – år hvorav 3 – tre – år og 6 – seks – måneder gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år. Straffen er en fellesstraff med Asker og Bærum tingretts dom 24. mars 2006, jf. straffeloven § 64. I den ubetingede delen av straffen fragår 21 – enogtyve – dager for utholdt varetekt.
- II Ankene over utmåling av straff for K forkastes. I straffen fragår 739 – syvhundreogtrettini – dager for utholdt varetekt.

Riktig utskrift bekreftes: